

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Maas və pensiya
artımı: kimlər
sevinəcək -
açıqlama
yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 3 oktyabr 2024-cü il Cümə axşamı № 179 (8552) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Ermənistan qarşısında
iki tələb yenidən qaldırıldı -
Prezidentin mühüm mesajları

"Azərbaycandan üzr istəməli və müharibədə itkin düşmüş azərbaycanlıların taleyi barədə məlumat verməlidir"

yazısı səh.5-də

Qərbi Azərbaycan mühacir
hökuməti yaradaq mı -
bir sorğunun üzə çıxardığı realıq

yazısı səh.7-də

Elektrobuslar Bakıya
nə vəd edir - "Orada sənişinlərə
kofe verməyəcəklər"

yazısı səh.12-də

Müəllimlərə nə hədiyyə edək -
təvsiyə və xəbərdarlıqlar

yazısı səh.4-də

İnternet provayderlərini
cərimə gözləyir - rəy

yazısı səh.12-də

Daim döyülən uşaq
gələcəkdə manyak ola bilər

yazısı səh.15-də

Dövlət Xidmətinin 259 əməkdaşı
məsuliyyətə cəlb edilib

yazısı səh.4-də

Gennadi Çijikov:
"Azərbaycan bərpa prosesində
Ukraynaya kömək edə bilər"

yazısı səh.13-də

Neft Fondunun dollar
satışı 4,5 dəfə artıb

yazısı səh.2-də

Yuxulayan sürücülər və yol
kənarında tikilən evlər təhlükəsi

yazısı səh.14-də

Azərbaycanda orta nikah yaşı
artır - səbəb və fəsadları

yazısı səh.3-də

İRƏVANDAN NÖVBƏTİ SÜLH ŞƏRLƏMƏSİ - SƏRT REAKSİYA

Danışqları dalana kim dirəyib; düşmənin məkrli mövqeyinin arxasında hansı niyyət var - sensasion açıqlamalar

yazısı səh.9-da

İranın bir günlük qisas əməliyyatı - Ukrayna savaşı arxa plana keçir

Yaxın Şərq alov içərisindədir, İsrail İrana cavab verməyə hazırlaşır; BMT-nin Baş katibi Antoniu Quterreş persona-non-grata elan edildi

yazısı səh.6-da

Tofiq Həsənov
general-mayor
rütbəsindən
məhrum edildi

yazısı səh.3-də

Əhməd Qəşəmoğlu:
"Süni intellekt
ilan zəhəri
kimidir, düzgün
istifadə etmədikdə
dərhal öldürür"

yazısı səh.14-də

NATO yeni baş
katiblə "Ukraynada
davam" dedi -
Rutte nələri
dəyişəcək...

yazısı səh.8-də

Paytaxtımızda X Beynəlxalq Kitab Sərgisi başladı

Oktyabrın 2-də Mədəniyyət Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Bakı Ekspo Mərkəzində X Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgisinin açılış mərasimi keçirilib.

Musavat.com xəbər verir ki, 10-cu yubiley sərgisi dəhi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin (1494-1556) anadan olmasının 530 illiyinə həsr edilib.

Mərasimdə mədəniyyət naziri Adil Kərimli, Milli Məclisin vitse-spikeri akademik Rafael Hüseynov, AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Xalq yazıçısı Anar, millət vəkilləri, tanınmış mədəniyyət, elm, ədəbiyyat xadimləri və digər qonaqlar iştirak ediblər.

Tədbirdə əvvəlcə bədii hissə təqdim edilib. Muğam üstündə Məhəmməd Füzulinin qəzəli səsləndirilib. Həmçinin dəhi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin əsərləri ifa olunub.

Açılış nitqi ilə çıxış edən Xalq yazıçısı Anar sərginin əhəmiyyətini vurğulayıb, bu ənənəvi layihənin kitabsevərlər üçün böyük bayram olduğunu deyib. Kitab mədəniyyətinin hər bir ölkə və xalq üçün zəruriliyini qeyd edən yazıçı hər kəsi sərgidən faydalanmağa səsləyib. Xalq yazıçısı nitqini "Kitab həmişə yaşasın və bizi yaşıtsın!" fikri ilə bitirib.

Sonra qonaqlar sərgi ilə tanış olublar.

Qeyd edək ki, sərgidə 4 qitəni təmsil edən 18 ölkədən 56 qurum, 110 yerli nəşriyyat-poliqrafiya və kitab sənəti ilə əlaqəli müəssisə iştirak edir.

Paşinyandan sülhlə bağlı yeni açıqlama

Ermənistan parlamentindəki hökumət saatı zamanı baş nazir Nikol Paşinyan sülh prosesi ilə bağlı danışıb.

Musavat.com bu barədə erməni mediasına istinadən bildirir.

Paşinyan sülh müqaviləsinin icrasına nəzarət etmək üçün Ermənistan-Azərbaycan komissiyasının yaradılmasından da bəhs edib. O, sazişin bir neçə əsas komponentini, o cümlədən diplomatik münasibətlərin qurulması və ərazi bütövlüyünün qarşılıqlı tanınmasından bəhs edib.

Nikol Paşinyan bildirib ki, indiki mərhələdə sənədin açıqlanması diplomatik baxımdan düzgün olmaz. Buna baxmayaraq, hakimiyyət bu və ya digər formada açıq bəyanatlarında sülh müqaviləsinin mahiyyətini açıq göstərib.

□ Musavat.com

Zaxarova: "Vaxt yetişib, Paris müstəmləkə metodlarından əl çəkməlidir"

Rusiya Karib dənizindəki Martinik adasında vəziyyətin inkişafını narahatlıqla müşahidə edir.

APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova oktyabrın 2-də keçirdiyi brifinqdə Yeni Koledoniya adasında sonradan Martinikdə də Fransanın narazı xalqa qarşı güc tətbiq etməsinə münasibət bildirərkən deyib.

Onun sözlərinə görə, hakimiyyətin etinasız yanaşması və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan dialoqa hazır olmaması dinc nümayişlərin təəssüflərlə olsun ki, kütləvi iğtişaslara çevrilməsinə gətirib çıxarıb.

"Son zamanlar artıq ilk dəfə deyil ki, rəsmi Paris Fransanın dənizəşırı ərazilə-

rinin yerli əhalisi ilə qarşılıqlı hörmətə əsaslanan dialoqdan imtina edir, güc tətbiqinə üstünlük verir. Bu ilin may ayında Yeni Kaledoniyada yerli əhalinin etirazları güc yolu ilə yatırılıb, daha sonra siyasi repressiyalara başlanılıb", - deyərək Rusiya XİN sözcüsü qeyd edib.

Zaxarova vurğulayıb ki, Fransanın dənizəşırı ərazilərində iqtisadi problemlərin gərginləşməsi, siyasi böhranların yaranması dekolonizasiya prosesinin başa çatmasının birbaşa nəticəsidir: "Hər şey yetişib. Hər şey göz qabağındadır. Paris imperiya olmaq istəyir demək düz olmazdır. Çünki çoxdandır, Fransanın belə məsuliyyəti, yeni imperiya-nın daşdığı məsuliyyəti, tə-

sir gücü olmayıb. Lakin Paris özünü imperiya kimi hiss etməyi çox istəyir. Çox istəyir ki, özünü imperiya kimi aparsın. Çox istəyir ki, Fransa imperiyasının əvvəllər əldə etdiyi kimi bonuslar əldə etsin. Buna artıq son qoymaq lazımdır. Artıq vaxtdır. Fransa siyasətindən xalq narazılığının coğrafiyası genişlənir. Bir daha deyirəm, vaxt yetişib, Paris adət etdiyi müstəmləkə metodlarından, o ərazilərə xammal bazası kimi baxmaqdan əl çəkməlidir. Fransa özü ilə meşğul olmalıdır. Parisdə başqalarını öyrətməyi çox sevirlər, hər zaman özgeyin problemlərini necə həll etməyi gözəl bilirlər. Bu möhtəşəm təcrübəni özünə münasibətdə tətbiq etməyin vaxtıdır".

İtkin ailələrindən 11200-dən çox bioloji nümunə toplanıb

"Ölkəmizin 63 bölgəsində olan itkin ailələrindən 11200-dən çox bioloji nümunələr toplanıb.

APA xəbər verir ki, bunu Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Hərbi-Tibb Baş İdarəsinin rəhbəri Rəfət Əliyev "İtkin düşənlərin qalıqlarının axtarışı, bərpası, məhkəmə-tibbi identifikasiyası sahəsində irəliləyiş və çətinliklər" mövzusunda paneldə deyib.

O bildirib ki, həmin materiallar əsasında DNT məlumat bazası formalaşdırılıb: "Hazırda 4000-ə yaxın soydaşımız itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatda alınıb. 2020-ci ildə Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında aparılan Vətən müharibəsi və antiterror tədbirlərindən sonra həyata keçirilən tikiş işləri və Dövlət Komissiyasının apardığı qazıntılar nəticəsində kütləvi məzarlıqlar aşkar edilib. İtkin düşmüş şəxslərin şəxsiyyətinin müəyyən edilməsində qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi diqqət mərkəzində saxlanıb. Bütün çətinliklərə baxmayaraq, itkin düşmüş şəxslərin şəxsiyyətinin müəyyənləşdirilməsində ciddi irəliləyiş əldə edilib. Xəbərsiz itkin düşmüş şəxslərin kimliyinin müəyyənləşdirilməsi sahəsində Dövlət Komissiyası, BQXK və aidiyyəti qurumlar arasında davam etdirilən əməkdaşlığın hazırkı səviyyəsi yüksək qiymətləndirilib".

Bakıda yeniyetmə qətlə yetirilib, həmyaşıdı saxlanılıb

Oktyabrın 2-də saat 14 radələrində paytaxtın Sabuncu rayonu ərazisində 2008-ci il təvəllüdlü H.Quliyevin kəsici alətlə qətlə yetirilməsi barədə polisə məlumat daxil olub.

DİN-in mətbuat xidmətindən APA-ya bildirilib ki, polis əməkdaşlarının keçirdikləri tədbirlərlə cinayət əməlini törətməkdə şübhəli bilinən həmyaşıdı Y.Mirzəyev saxlanılıb.

Araşdırma aparılır.

Neft Fondunun dollar satışı 4,5 dəfə artıb

2024-cü ilin sentyabr ayı ərzində Azərbaycan Mərkəzi Bankında 8 valyuta hərəracı keçirilib. Bu hərəraclarda Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu tərəfindən 732,3 milyon ABS dolları məbləğində vəsait satılıb.

Musavat.com-un apardığı hesablamalara əsasən, bu, ötən ilin eyni dövründəki satışdan 4,5 dəfə çoxdur. Ötən ilin sentyabrında fondun valyuta satışının həcmi cəmi 164,5 milyon dollar təşkil etmişdi.

Bu ilin yanvar-sentyabrında Neft Fondu 5 milyard 745 milyon dollar satıb ki, bu da ötən ildəki göstəricidən 2,3 dəfə çoxdur.

□ Musavat.com

BP-nin icra etdiyi layihəyə SOCAR və AİŞ də qoşuldu

Böyük Britaniyanın BP şirkəti ilə "SOCAR Green" (SOCAR) və Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti (AİŞ) arasında səhmdarlar sazişi imzalanıb.

BP-Azərbaycan şirkətiindən Musavat.com-a verilən məlumata görə, sazişə əsasən, "Şəfəq (Cəbrayıl) Solar Limited" (SJSJL) adlı yeni birgə müəssisə yaradılıb. Bu müəssisə layihəyə aid birgə investisiya fəaliyyətini həyata keçirəcək.

Bundan əvvəl səhmdarlar sazişi üzrə danışıqlara başlamaq məqsədilə ötən ilin sentyabrında eyni tərəflər arasında qoşulma sazişi imzalanmışdı.

"Şəfəq" layihəsində "Virtual Enerji Ötürmə Mexanizmi" adlanan yeni kommersiya modelindən ilk dəfə istifadə olunacağı gözlənilir. Həyata keçəcəyi təqdirdə, bu mexanizm Cəbrayıl rayonunda istehsal ediləcək günəş enerjisinin ölkənin elektrik enerjisi şəbəkəsinin operatoru olan "Azərenerji"yə həmin yerdə

qatdırılmasını, "Azərenerji"nin isə sonra eyni həcmdə elektrik enerjisi Səngəçal terminalına verilməsini təmin edəcək.

Səhmdarlar sazişini SJSJL adından BP-nin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə regionunda maliyyə məsələləri üzrə vitse-prezidenti Kolin Allan, SJSJL-də səhmdar şirkət kimi BP

adından BP-nin günəş enerjisi və quruda külək enerjisi üzrə vitse-prezidenti Noelia Marivela Alvarez, "SOCAR Green" adından SOCAR-ın prezidenti Rövşən Nəcəf və AİŞ adından AİŞ-in icraçı direktoru Ülvi Mansurov imzalayıblar.

Məlumat əsasən, səhmdarlar sazişi müəyyən kommersiya və tənzimləyi-

ci şərtlər yerinə yetirildikdən sonra qüvvəyə minəcək. Saziş qüvvəyə mindikdən sonra SJSJL səhmdarlarının iştirak payları belə olacaq: BP - 50,01 faiz, SOCAR - 39,99 faiz və AİŞ - 10 faiz.

Qeyd edək ki, "Şəfəq" layihəsi Cəbrayıl rayonunda 240 MVt gücündə dəyişən cərəyanlı günəş

Tofiq Həsənov general-mayor rütbəsindən məhrum edildi

Ədliyyə general-mayoru Tofiq Etibar oğlu Həsənov ali xüsusi rütbəsindən məhrum edilib.

Musavat.com-un məlumatına görə, bu barədə Prezident İlham Əliyev sərəncam imzalayıb.

Dövlət başçısının imzaladığı sənəddə deyilir:

"Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Tofiq Etibar oğlu Həsənovun ağır cinayətlər törətdiyinə görə məhkum olunması barədə məhkəmə hökmünün qanuni qüvvəyə minməsinə və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin təqdimatını əsas götürərək qərara alıram:

Tofiq Etibar oğlu Həsənov ədliyyə general-mayoru ali xüsusi rütbəsindən və "Vətən uğrunda" medalından məhrum edilsin".

elektrik stansiyasının tikilməsini nəzərdə tutur.

Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi ilə BP arasında 2021-2022-ci illərdə "Şəfəq" layihəsinin həyata keçirilməsinə dair İcra Sazişi və ona bir sıra əlavələr im-

zalanıb. Layihənin ətraf mühitə və sosial-iqtisadi sahəyə təsirinin qiymətləndirilməsi sənədi 2024-cü ildə ictimaiyyətə açıqlanıb, müzakirə olunub və Azərbaycan hökuməti tərəfindən təsdiq edilib.

□ Musavat.com

Azərbaycanda orta nikah yaşı artır - səbəb və fəsadları

Sosioloq: "Bəlli yaş dövrü var ki, demoqrafik artım, xüsusən də sağlam uşaqların doğulması üçün uyğun sayılır"

Son bir neçə ildir ki, Azərbaycanda orta nikah yaşının artması tendensiyası müşahidə olunur. Belə ki, Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, Azərbaycanda rəsmi nikaha daxil olan kişilərin orta yaş həddi 2020-ci ildə 30 yaş olub. Həmin il qadınlar arasında nikaha daxil olma yaşı yüksələrək 25,2 təşkil edib. Statistik təhlil göstərir ki, son illər 1-ci nikaha daxil olanların orta yaşı həm kişilər, həm də qadınlar arasında yüksəlib. 2023-cü ildə 1-ci nikaha daxil olan kişilərin orta yaşı 28,7, qadınların isə 24,2 olub.

Ümumiyyətlə isə son illər nikaha daxil olanların sayı da azalır. Bəy və gəlinin yaş qruplarına görə nikahların sayı 2023-cü ildə 54200 olub. 2022-ci ildə isə bu rəqəm 61939 təşkil edib. 1991-ci ildə nikaha daxil olanların sayı 74378 olub.

2023-cü ildə 18 yaşadək kişilər arasında nikaha daxil olma qeydə alınmasa da, qadınlar arasında 223

nəfər qeydə alınıb.

2023-cü ildə 18-24 yaş arası nikaha 9541 kişi daxil olub. Bu yaş qrupu üzrə 2023-cü ildə qadınlar arasında nikaha daxil olanların sayı isə 32671 təşkil edib.

25-34 yaş arasında nikaha daxil olan kişilərin sayı ötən il 35498, qadınlar ara-

sında isə 15560 olub. 2012-ci ildən başlayaraq 18 yaşadək nikaha daxil olanların sayının azalması Azərbaycanda ailə qurmaq üçün minimum yaş həddinin kişilərdə və qadınlarda 18 yaş müəyyən olunması ilə bağlıdır.

Bəs niyə ildən-ilə orta

nikah yaşı artmağa başlayıb? Bu amil hansı problemlərə səbəb ola bilər və gələcəkdə doğulacaq uşaqların sayına da təsir edə bilərmi?

Mövzu ilə bağlı sosioloq Üzeyir Şəfiyev "Yeni Məsəvat"a danışdı: "Əvvəlki illərdən fərqli olaraq, son vaxtlar Azərbaycanda

evlilik yaşı həm qızlar, həm də oğlanlar üçün artım dinamika ilə müşahidə olunur. Əvvəllər qızlar 18 yaşa çatır-çatmaz ailələr dərhal onları ailə qurmağa sövq edərdi. Oğlanlarda da bu cür idi. Hətta cəmiyyətimizdə belə bir stereotip də var idi ki, "tez yuxudan duranla, tez evlənən udar". Yəni bu məntiqə qızları tez ailə qurmağa təşviq edirdilər.

Lakin çox xoşdur ki, Azərbaycan cəmiyyəti müstəqillik qazandıqdan sonra global dünyaya açıldı, yeni həyat tərzləri ilə tanış oldu. Bu, həm birbaşa gediş-gəliş, həm də filmlər, seriallar sayəsində oldu. Beləliklə, düşüncələrdə dəyişikliklər baş verdi və gənclərimiz başa düşdülər ki, əsas olan tez ailə qurmaq deyil, əsas təhsil almaq, karyera qurmaq, mənzil-məişət şəraitini yaxşılaşdırmaq və sonra ailə qurmaqdır. Ona görə də indi bir çox gənclər, xüsusən də oğlanlar çalışırlar ki, təhsillərini alıb, mənzil-məişət şəraitlərini yaxşılaşdırıb, sonra ailə haqqında qərar qəbul etsinlər".

Sosioloq orta nikah yaşının artmasının yarıda biləcəyi sosial fəsadlardan da danışdı: "Bəlli

yaş dövrü var ki, demoqrafik artım, xüsusən də sağlam uşaqların doğulması üçün uyğun sayılır. Əlbəttə ki, insan yaşlandıqca həm nəsilartırma, həm də sağlam nəsilartırma qabiliyyətində problemlər olur. Boşanmaların statistikasına da baxanda görürük ki, öndə duran əsas səbəblərdən biri uşaq sahibi olmaması ilə bağlıdır. Müşahidə olunur ki, gənclərin gec ailə qurması onların reproduktiv sağlamlığında problemlər yaradır, nəticədə uşaq sahibi olmaq potensialı aşağı düşür. Bu da gələcəkdə demoqrafik artıma mənfi təsir göstərə bilər.

Hesab edirəm ki, həm qızlar, həm də oğlanlar təhsil almalı, karyeralarını qurmalı, mənzil-məişət şəraitlərini yaxşılaşdırıb, sonra ailə qurmalıdırlar. Çünki ailə münaqişələrini analiz edəndə görürük ki, daha çox ailələrin mənzil probleminin olması, həmçinin işsizlik problemləri yaradır. Lakin bir şərtlə ki, ailə qurmağa da gecikməsinlər. Qızlar üçün ailə qurmaqla bağlı ideal yaş dövrü 23-24, oğlanlar üçün isə 28-30 yaşdır".

□ Xəlida GƏRAY, "Yeni Məsəvat"

Dövlət Xidmətinin 259 əməkdaşı məsuliyyətə cəlb edilib

“Korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə dair 2022-2026-cı illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Sərəncamının, korrupsiyaya şərait yaradan amillərin aradan qaldırılması ilə bağlı tələb və tapşırıqlarının icrasını təmin etmək məqsədilə Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti tərəfindən ötən ilin may ayından etibarən korrupsiyaya qarşı mübarizə və şəffaflığın artırılması istiqamətində kompleks tədbirlər, o cümlədən normativ hüquqi və maddi-texniki bazanın təkmilləşdirilməsi sahəsində müvafiq işlər ardıcılıqla davam etdirilir.

Bu barədə APA-ya Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətindən məlumat verilib.

Belə ki, qanunvericiliyin tələblərini pozmuş vəzifəli şəxslər barəsində xidməti yoxlamalar aparılaraq ötən il 78, 2024-cü ilin 9 ayı ərzində isə 181 əməkdaş barəsində ciddi intizam tənbehi və təşkilati-ştat tədbirləri görülmüşdür. 2023-cü ildə 15 fakt üzrə 22, cari ilin müvafiq dövründə isə 36 fakt üzrə 70 nəfər barəsində toplanmış materiallar prosessual qərar qəbul edilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna göndərilir.

“Müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşların tibbi şəhadətləndirilməsi sahəsində fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin 06.09.2023-cü il tarixli 2317 nömrəli Fərmanının icrası ilə bağlı müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşların tibbi şəhadətləndirilməsi zamanı bəzələrinə 4 yararsızlıq kateqoriyası üzrə qərar qəbul edilmiş vətəndaşların yekun tibbi müayinəsi 01.07.2024-cü il tarixdən etibarən Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Agentliyi tərəfindən həyata keçirilir. Həmin prosesdə iştirak edən aidiyyəti qurumlar arasında məlumat mübadiləsinin elektronlaşdırılması və optimallaşdırılması, bu sahədə normativ bazanın təkmilləşdirilməsi, habelə cavabdehlik hissəsinin artırılması və nəzarətin gücləndirilməsi korrupsiya hallarının qarşısının alınmasında, obyektivliyin təmin edilməsində və şəffaflığın artırılmasında müsbət nəticələr verməkdədir.

Xidmətin strukturunda korrupsiya, hüquq pozuntusu və digər qanunsuz tələblə üzləşən vətəndaşların 9100 Çağrı Mərkəzinə və ya info@seferberlik.gov.az elektron ünvanına müraciət etməsi xahiş olunur. Xidməti fəaliyyətdə şəffaflığın və vətəndaş məmnunluğunun təmin edilməsi məqsədilə bu kimi tədbirlər davamlı olaraq həyata keçiriləcək.

5 oktyabr Müəllimlər Günü yaxınlaşır. Hələ sovetlər vaxtından müəyyən bayramlarda, daha sonralar - müstəqillik dövründə Müəllimlər Günündə pedaqoqlara hədiyyələr təqdim edilməsi ənənəsi var. Müəllimlər cəmiyyətin, şagirdin yetişməsində valideyn qədər zəhmət çəkir və ölkəmizdə işinə vicdanla yanaşan pedaqoqların sayı kifayət qədərdir. Əlbəttə, pedaqoq adına xələf gətirənlər də vaxtaşırı üzə çıxır, hər sahədə olduğu kimi təhsildə də bu hallar baş verir.

Son illərdə müəllimlərə hədiyyə verilməsi məsələsi əndazənə aşır, bir çox hallarda bu, rüşvət mexanizminə çevrilir.

Bu il də nazirlik rəsmi xəbərdarlıq edib ki, Müəllim Günü ilə bağlı pul yığılması hallarına yol verilməməlidir. Əlbəttə, bu belə olmalıdır.

Bəs müəllimləri normal qaydada necə təbrik etmək olar? Şagirdləri sevimli müəllimlərinə peşə bayramlarında simvolik olaraq hansı qaydada və nə hədiyyə edə bilər?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin əməkdaşı, təhsil məsələləri üzrə tədqiqatçı Elmin Nuri mövzu ilə bağlı “Yeni Məsəvat”-a fikirlərini

kilməli, kollektiv şəkildə, “bizdən olmayan bizdən deyildir” yanaşması ilə hərəkət edilməsi halı olmamalıdır. Üçüncüsü, verilən hədiyyə qətiyyənlə şagirdə edilən qısıma və bullinqin yekun nəticəsi olmamalıdır. Dördüncüsü, bu prosedura valideynlərin müdaxiləsinə qəti yol verilməməlidir. Çünki 5 oktyabr faktorunu əndazəsindən çıxaran, onun mənəvi dəyərini maddi tələb müstəvisinə endirən də məhz valideynlərin yersiz müdaxiləsi, özlərini lazımsız şəkildə özünütdədiq istəkləri oldu.

Beşincisi, həm də ən əsası isə, pul amilinin qətiyyənlə prosesdə iştirak etməməsidir. Yəni, pul yığımları, hədiyyə əvəzinə fərdi şəxs tərəfindən müəyyən kartlar və s. kimi ekvivalentlər qətiyyənlə yol-

Müəllimlərə nə hədiyyə edək - tövsiyə və xəbərdarlıqlar

Ekspertlər hesab edir ki, müəllimə hədiyyə verilə bilər, amma...

verilməz sayılmalı, təkrar da olsa deməli ki, rəmzi, simvolik hədiyyələrdən qətiyyənlə kənara çıxılmamalıdır.

Bu şərtlərə, qaydalara əməl edildiyi təqdirdə müəllimə hər hansı hədiyyənin verilməsində heç bir qəbahət görmürəm. Müəllimlər də öz növbəsində bu qaydanı özlərinə əsas götürməli və onun pozulmaması üçün əllərindən gələni etməlidirlər: Müəllimlər Günüün mənəvi dəyərini maddi tələb səviyyəsinə endirmək olmaz”.

Ekspert qeyd edir ki, rəsmi dövlət qurumunun da 5 oktyabr Müəllimlər Günü ilə bağlı etdiyi xəbərdarlıq məhz bu incə xəttin keçilməməsinin vacibliyinə bir işarədir: “Əks halda, istər ictimaiyyət tərəfindən, istərsə də digər şəxslər tərəfindən müəllimə veriləcək mənəvi rəmzi hədiyyə (gül, simvolik qələm, müəllimin adı yazılmış və ona təşəkkürü ifadə edən suvenir və s.) qətiyyənlə narazılıq predmeti kimi dəyərləndirilə bilər.

Məsələnin ən sonuncu detalını da bildirək: bəzən hər hansı məktəbdə hansısa müəllim sadaladığımız mənəvi amilləri deyil, məhz yüksək maddi tələbləri irəli sürürsə, bahalı hədiyyə və ya pul yığımları ilə bağlı özünü şagird və valideynlərə müəyyən göstərişlər verirsə, bu faktor biz 5 oktyabr Müəllimlər Günüə aid edə bilmərik. Çünki onu edən şəxsin özünü avtomatik şəkildə “müəllim” adlandırmaqdan çəkinməliyik”.

Pedaqoq, əməkdar müəllim Sona Əliyeva öz sosial media hesabında çağırış edib. O deyir ki, 5 oktyabr -

Beynəlxalq Müəllimlər Günündə valideynlər aldıkları hədiyyələrlə müəllimləri qınaq hədəfinə çevirməməlidirlər: “Müəllimlərə hədiyyə verilməsinin qınaq obyektinə çevrilməsi yaxşı hal deyil və bu, müəllim reputasiyasını son zamanlar ciddi zədələyən məqamlardan biridir. Lakin müəllimləri yox, bahalı hədiyyələri göndərən valideynləri qınamaq lazımdır. Onu da qeyd edim ki, müəllimlərə hədiyyə verilməsi mövzusu dünyanın bir çox ölkələrində müzakirə mövzudur.

Bir çox ölkələrdə isə bununla bağlı qanuni və etik məhdudiyyətlər müəyyən edilib. Bu da müəllim-valideyn-uşaq münasibətlərinin qeyri-şəffaf olmasının qarşısını almaq, müəllim peşəkarlığını qorumaq və kütləvi şəkildə hədiyyə məsələsini bələnda saxlamaq məqsədi güdür.

Əlbəttə, müəllimlərə kiçik, simvolik hədiyyələr verilməsində qeyri-adi heç nə yoxdur. Bu, səmimi minnətdarlıq və verilən dəyərin ifadəsidir. Azərbaycan cəmiyyətində bu məsələnin qarşısını almaq mümkün deyil. Bizim cəmiyyət hər zaman müəllimə, həkimə qarşı xoş münasibətdədir, davamlı öz minnətdarlığını da bu cür, hədiyyə şəkildə ifadə etməyə çalışır.

Bahalı hədiyyə vermək istəyən valideyn isə əgər bunu həqiqi minnətdarlıq kimi, səmimi qəlbdən edirsə, hər halda bunun göstərişini etməməli, müəllimi qınaq hədəfinə çevirməməlidir. Müəllim şəxsiyyətini, adını qorumaq üçün bir

az düşünərək hərəkət edilməlidir”.

Təhsil eksperti Kamran Əsədov deyir ki, əvvəllər bütün bayramlarda şagirdlər müəllimlərinə müxtəlif forma və rəngdə olan açıqcalar, ad günündə, buraxılış tədbirlərində ya gül dəstəsi, ya da öz əl işlərini hədiyyə edirdilər. Bu da müəllimlər üçün çox qiymətli bir hədiyyə sayılırdı: “İndi əlamətdar günlər münasibətlə bağlı orta məktəbdə pul yığılması bitmir, hətta məktəb direktorunun ad gününü, sinif rəhbərinin ad gününü, yas mərasimi, xəstəxana xərcləri üçün də bəzi məktəblərdə pul yığılır. Elm və Təhsil Nazirliyi isə bu kimi hallara qarşı ancaq tövsiyə xarakterli, ümumi mövqe bildirir. Qeyd edim ki, orta məktəblərdə hər hansı bir məqsəd üçün pul yığılması qanunvericiliyə ziddir və bu, yolverilməzdir.

Acınacaqlı hal ondan ibarətdir ki, hər il bayramlar münasibəti ilə şagirdlərdən yığılan pulların məbləği artır və bu da bir çox ailələrin büdcəsinə ciddi şəkildə zərbə vurur. Bir yerdə oxuyan şagirdlərin hamısının maddi imkanı eyni deyil. Xoşagəlməz hal ondan ibarətdir ki, maddi imkan az olduğuna görə bayramlarda pul verməyən şagirdlərə qarşı sinif rəhbəri, məktəb direktoru, direktor müavini çox pis davranır, ona qarşı sərt mövqe nümayiş etdirilir.

Məktəblərdə valideyn komitələri adlı “qurumlar” uşaqların təhsil almasına diqqət etməkdənsə, sinifdəki şagirdlərdən hər hansı bayram şənliyinin təşkili, xüsusi gün-

lərdə müəllimlərə hədiyyələr alınması və digər məqsədlər üçün pul yığılmasını təşkil edirlər. Məktəblərdə qeyri-rəsmi fəaliyyət göstərən müəllim-valideyn assosiasiyaları var ki, həmin “quruma” rəhbərlik bir və ya iki valideynə tapşırıqlar. Bu “rəhbər”lər müasir texnologiyadan istifadə etməklə Whatsapp qrupları yaradır və həmin qruplarda pul yığılmasını həyata keçirirlər. Belə olan zaman müəllim özü birbaşa həmin prosesdə iştirak etmir. Nazirlik tərəfindən bu istiqamətdə tədbirlər həyata keçirilir. Amma yaxşı olardı ki, nazirlik tərəfindən anonim sorğular da qeydə alınsın. Əgər hansısa məktəbdə belə bir fakt varsa, o zaman müəlliminin adını verməklə prosesi aydınlaşdırmaq olar”.

Qeyd edək ki, Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil Dövlət Agentliyi 5 oktyabr - Müəllimlər Günü ilə əlaqədar pul yığılması, hədiyyələr edilməsinin yolverilməzliyi ilə bağlı xəbərdarlıqla çıxış edib.

Beynəlxalq Müəllimlər Günü münasibətilə valideyn və şagirdlərin müəllimləri təbrik etməsi prosesinin idarə edilməsi ilə bağlı agentliyin yerli təhsil idarəetmə bölmələrinə və tabeli müəssisələrinə təlimat göndərilib, müvafiq tapşırıqlar verilib.

“Bildirik ki, valideynlər tərəfindən hər hansı maddi və qeyri-maddi nemətlərin, qiymətli əşyaların hədiyyə edilməsi, bu məqsədlə pul yığılması və sair kimi halların baş verməsi yolverilməzdir”, - məlumatda deyilir.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Məsəvat”

Oktyabrın 2-də Azərbaycan Respublikası Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının (Dövlət Komissiyası) və Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin (BQXX) birgə təşkilatçılığı ilə "İtkin düşmüş şəxslər probleminin həlli: ailələrin "həqiqəti bilmək" hüququnun dəstəklənməsi" mövzusunda növbəti beynəlxalq konfrans təşkil olunub.

APA xəbər verir ki, əvvəlcə Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin konfrans iştirakçılarına müraciəti oxunub, daha sonra tədbirin mövzusunda aid qısametrajlı film nümayiş etdirilib.

Prezident İlham Əliyevin beynəlxalq konfransın iştirakçılarına ünvanladığı məktubunda bildirilib ki, itkin düşmüş şəxslər faciəsi Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünün ağır fəsadlarından biridir. "Birinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində 30 ildən artıqdır 4000-dək azərbaycanlı itkin düşmüş şəxs hesab olunur. Onların arasında mülki şəxslər, o cümlədən uşaqlar və qadınlar da vardır. 2020-ci il Vətən müharibəsində isə 6 Azərbaycan vətəndaşı itkin düşüb.

Torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsindən sonra meydana çıxmış yeni faktlar itkin düşmüş azərbaycanlılara qarşı törədilən vəhşiliklərlə bağlı şahidlərin ifadələrini bir daha təsdiq etmişdir. Həmin ərazilərimizdə aşkar olunmuş kütləvi məzarlıqlarda ekshumasiya işlərinin aparılması nəticəsində Ermənistan tərəfindən əsir və girov götürülmüş şəxslərin işğencələrə, zorakılığa və qeyri-insani rəftara məruz qalaraq qətlə yetirildiyi barədə təkzibedilməz sübutlar toplanmışdır", - deyərək Azərbaycan Prezidenti vurğulayıb.

Prezident müraciətində qeyd edib ki, Ermənistan beynəlxalq humanitar hüquqdan irəli gələn öhdəliklərini poza-raq Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş şəxslərin taleyi və kütləvi məzarlıqların dəqiq yeri haqqında məlumatları təqdim etməkdən imtina edir.

Prezident İlham Əliyevin "İqlim dəyişikliyi və insan hüquqları: ombudsmanların və milli insan hüquqları təsisatlarının rolu" mövzusunda 2 oktyabrda Bakıda təşkil olunan Beynəlxalq Bakı Forumunun iştirakçılarına ünvanlandığı müraciətdə də Ermənistanın Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı cinayətlər törətdiyi xüsusi qeyd olunub. Prezidentin müraciətində qeyd edib ki, Ermənistan beynəlxalq humanitar hüquqdan irəli gələn öhdəliklərini poza-raq Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş şəxslərin taleyi və kütləvi məzarlıqların dəqiq yeri haqqında məlumatları təqdim etməkdən imtina edir. Ermənistan törətdiyi bütün cinayətlərə görə üzr istəməlidir.

"Münaqişə bitməli, əfsuslar olsun ki, Ermənistanın

Ermənistan qarşısında iki tələb yenidən qaldırıldı - Prezidentin mühüm mesajları

"Ermənistan Azərbaycandan üzr istəməlidir və müharibədə itkin düşmüş azərbaycanlıların taleyi barədə məlumat verməlidir"

otuz illik hərbi təcavüzünün ağır fəsadları hələ də davam edərək insanların həyatına və ətraf mühitə böyük təhlükə yaradır. Ermənistan uzun müddət işğal altında saxladığı ərazilərimizdə ekosid, urbid, kultursid törədərək torpaqlarımızı və çaylarımızı çirkləndirmiş və zəhərləmiş, meşələrimizi məhv etmiş, şəhər və kəndlərimizi dağıtmış, habelə burada insanların yaşamaq hüququnu təhdid edən və ətraf mühitə ciddi ziyan vuran çoxsaylı minalar basdırmışdır. Eyni zamanda xalqımızın bəşəri əhəmiyyətə malik mədəni irsi dağıdılmış, dini-mədəni abidələrimiz yerlə-yeksan edilmişdir", - deyərək dövlətimizin başçısı bildirib.

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin (DTX) reisi, Dövlət Komissiyasının sədri Əli Nağıyev isə tədbirdə çıxışında ailələrin öz itkin düşmüş yaxınları barədə məlumatları almaq hüququnun beynəlxalq səviyyədə dəstəklənməsinin vacibliyini qeyd edib. Xidmət reisi hazırda Dövlət Komissiyasında 3979 nəfərin itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatı alındığını deyib və bildirib ki, onlardan 3 973 nəfəri Birinci Qarabağ müharibəsində, 6 nəfəri isə 44 günlük Vətən müharibəsində itkin düşüb. İndiyədək işğaldan azad olunmuş ərazilərdə 18 kütləvi məzarlığın aşkarlandığını, bununla yanaşı, Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüşlərin 155 nəfərinin şəxsiyyətinin eyniləşdirildiyini, cari ilin sentyabr ayında görülmüş təxirəsalınmaz tədbirlər nəticəsində Ağdərə rayonunun Sırxavənd kəndində Birinci Qarabağ müharibəsində itkin

düşmüş daha 15-ə yaxın şəxsə aid meyit qalıqlarının müəyyən edildiyini nəzərə çatdırıb.

Dövlət Komissiyasının sədri vaxtilə Azərbaycanın Qarabağ ərazisində mövcud olmuş separatçı rejimin Vətən müharibəsi bitdiyi vaxtdan 2023-cü ilin sentyabr ayında həyata keçirilmiş antiterror əməliyyatınadək olan müddət ərzində bir neçə kütləvi məzarlığı məqsədyönlü şəkildə məhv etməsinin və Ermənistan tərəfinin həmin məzarlıqlar barədə məlumatları verməməsinin beynəlxalq hüquqa, həmçinin uzun illərdə yaxınlarının yolunu gözləyən itkin ailələrinə və bütövlükdə insanlığa açıq-aşkar hörmətsizlik olduğunu bildirib. Sonuncu qeyd olunan halın Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndi, Xocalı rayonunun Dəhraz kəndi və Ağdərə rayonunun Sırxavənd kəndindəki məzar yerlərinə müşahidə etməyin mümkün olduğu diqqətə çatdırılıb.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin itkin vətəndaşların taleyinin aydınlaşdırılmasını Dövlət Komissiyasının qarşısında ən ümdə vəzifə kimi qoyduğunu və ölkə başçısının bu məsələni dəim xüsusi nəzərdə saxladığını bildiren Xidmət reisi Əli Nağıyev vurğulayıb ki, itkin düşmüş şəxslər problemi tək-cə ayrı-ayrı dövlətləri deyil, o cümlədən beynəlxalq təşkilatları və beynəlxalq siyasi dairələri ciddi şəkildə düşündürməlidir.

Sonra digər çıxışçılar itkin şəxslərin taleyinə aydınlıq gətirilməsi ilə bağlı təmsil etdikləri təsisatlar tərəfindən öten

zamanda görülmüş işlər və qarşıda duran vəzifələr haqda ətraflı məlumat vermiş, itkin düşmüş şəxslərin tapılması yönündə birgə səylərin bundan sonra da davam etdirilməsinə, konfransda səslənəcək fikirlərin, irəli sürüləcək təkliflərin və aparılacaq fikir mübadilələrinin itkinlər probleminin həlli üçün yeni üfüqlər açacağına inanmalarını ifadə ediblər.

Tədbir mövzu ətrafında panel sessiyalarla davam edib.

BMT-nin İtkin düşmüş şəxslərlə bağlı Beynəlxalq Komissiyasının (ICMP) siyasət və əməkdaşlıq üzrə direktoru Andreas Kleiser isə deyib ki, əsir və itkin düşmüş şəxslərlə bağlı məsələləri heç vaxt unutmamalıyıq. Bu, ən həssas məsələlərdən biridir ki, bu məsələdə birgə təcrübə mübadiləsi aparılmalıdır.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü, Moldovanın sabiq baş naziri Kiril Qaburç isə qeyd edib ki, itkin düşmüş şəxslərin taleyinə yüksək şəkildə dəstək verilməlidir: "Beynəlxalq konfranslarda itkin düşmüş şəxslərin taleyi ilə bağlı məsələlərin səsləndirilməsi öz müsbət töhfəsini verəcək. Bu məsələdə artıq şəxsi təşəbbüslər də öz rolunu oynamalıdır".

Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin Mərkəzi Axtarış Agentliyinin rəhbəri Florans Anselmo isə itkin düşən insanların taleyi ilə bağlı çox narahat olduqlarını qeyd edib: "Bu tipli məsələlər konflikt tərəflərinin məsulyyətidir. Ailələrə dəstək göstərilməlidir, eynilə psixo-

loji dəstək də olmalıdır. Onların yaşadıkları heç də asan deyil. Biz birlikdə bu məsələləri həll etməliyik, itkinləri ailələrinə təhvil verməliyik. BQXX olaraq mən bunu qeyd etməliyəm ki, konflikt tərəfləri arasında kommunikasiya olmalıdır. Konflikt tərəfləri olan ölkələr də siyasi qərarlara, humanitar qaydalara əməl etməlidirlər. Düşünürəm ki, bir gün bu ailələrin narahatlığına son qoyulacaq. Azərbaycan dövlətinə bu məsələyə bu qədər diqqət ayırdığına görə təşəkkür etmək istəyirəm. Səylərimiz birgə fəaliyyət istiqamətində olmalıdır. Humanizm prinsiplərinə hörmət olunmalıdır".

Bəs Ermənistan nə zaman bu tələblərə əməl edəcəkmi? Etməsi üçün hansı vəziyyət yaranmalıdır? Ermənistanın itkin azərbaycanlıların taleyi ilə bağlı məlumatları verməsi və törətdiyi cinayətlərə görə üzr istəməsi Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərində müsbət dəyişikliklərə gətirərmidi?

"Alyans" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, son illərin hadisələri Ermənistan hökumətinin heç bir ədalətli addımı özbaşına və öz xoşuna atmadığını göstərir. Məlumdur ki, 10 noyabr 2020-ci il üçtərəfli bəyanatının imzalanması üçün Nikol Paşinyana Rusiya Prezidenti təzyiq göstərmişdi. Təbii ki, Azərbaycanın müharibədə qələbələri, Ermənistan ordusuna vurduğu sarsıdıcı zərbələri bu işdə öz rolunu oynamışdı. Ancaq Azərbaycan Prezidentinin qeyd elədiyi kimi, 10 noyabr bəyanatı Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin təzyiqləri nəticəsində Ermənistan baş naziri tərəfindən imzalanmışdı. Ondan sonrakı dövrdə atılan addımlar Qərbin təzyiqləri nəticəsində baş vermişdir. Bir vaxtlar "Qarabağ Ermənistanıdır" deyib Şuşada rəqs eləyən Nikol Paşinyan sonradan Praqada Qarabağın Azərbaycan ərazisi olduğu barədə bəyanata imza atdı və Qarabağ üzərində Azərbaycanın suverenliyini qəbul elədi. Ondan əvvəl Qərbdəki dostlarının tapşırığı ilə Qarabağın statusu barədə məsələdə güzəştə getmək zərurəti haqqında danışmışdı. Delimitasiya və demarkasiya işləri ilə bağlı atılan müntəzəqqi addımlar da Qərbin məsləhətləri ilə icra

olunur. Sülh sazişi layihəsinin müəyyən bəndlərindən imtina da Qərbin təzyiqləri nəticəsində mümkün oldu. Və təbii ki, Azərbaycan Ordusunun gücündən çəkiniyənə görə Paşinyan bu cür addımları atıb. Bundan sonra da Ermənistanın konstruktiv mövqe tutması Qərbdəki havadarlarının tapşırıqlarından asılı olacaq. Əgər onlar desələr Paşinyan Ermənistanın törətdiyi cinayətlərə görə üzr istəyəcək. Ancaq görünür, hələ demirlər. Buna görə də Paşinyan daha çox Azərbaycanı günahlandırmaq xəttini tutub. Baxmayaraq ki, 19-20 sentyabr 2023-cü il antiterror tədbirlərindən sonra dərhal bəyan eləmişdi dinc əhaliyə qarşı heç bir zor tətbiq olunmayıb. Lakin sonradan Paşinyan etnik-təmizləmənin baş verməsi böhtanını atmağa başladı. Buna bənzər çoxlu faktları demək olar. Ermənilər öz günahlarını, cinayətlərini, azərbaycanlı əsirləri işğencələr verdiyini, 4 minə yaxın itkin azərbaycanlının taleyi barədə məlumatları vermək əvəzinə Azərbaycanı "etnik təmizləmə"də, "soyqırım"ı cinayəti törətməkdə suçlamağa çalışır. Bu vəziyyətin dəyişməsi üçün Azərbaycandan daha güclü olması ilə yanaşı, Ermənistanın Qərbdəki havadarlarının Paşinyana lazımı təlimatı verməsinə ehtiyac var".

Ekspertin sözlərinə görə, Ermənistanın üzr istəməməsi, itkin azərbaycanlılarla bağlı məlumatları gizlətməsi təbii ki, Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərində ciddi problemlər yaradır və bundan sonra da yaradacaq: "Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşən 4 minə yaxın azərbaycanlının böyük əksəriyyətinin ermənilər tərəfindən əsir və girov götürüldüyü şübhəsizdir. Ermənistan həmin azərbaycanlıları gizlədib və onlara amansız işğencələr verilib. Həmin azərbaycanlıların sonrakı taleyi barədə Ermənistan rəsmi məlumatlar təqdim etmir. Bunun özü də bir cinayətdir. Təbii ki, Azərbaycan Ermənistanın törətdiyi cinayətlərə görə cavab verməsi üçün zəruri addımları atır və bundan sonra da atacaq. Şübhə yoxdur ki, gec-tez Ermənistan bu cinayətlərə görə beynəlxalq səviyyədə məhkum olunacaq, Azərbaycandan üzr istəyəcək və tələb olunan təzminatı da ödəyəcək. Ancaq normal qonşuluq münasibətlərinin yaranması üçün, düşmənciliyin tamamilə götürülməsi üçün Ermənistan hökuməti, ermənilər yeritdikləri siyasətdən imtina etməlidirlər. 30 il ərzində Azərbaycana qarşı törətdikləri cinayətləri etiraf edib üzr istəməlidirlər. Yalnız bundan sonra münasibətlərimiz normal qonşuluq münasibətləri səviyyəsində ola bilər. Azərbaycan Prezidentinin vaxtilə dediği kimi, yalnız bundan sonra ermənilər normal qonşu olmağı öyrənə bilərlər".

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Qərbi Azərbaycan mühacir hökuməti

yaradaq mı - bir sorğunun üzə çıxardığı realıq

Mürvət Həsənlı: "Cənab Prezidentin Qərbi Azərbaycan İcması qarşısında qoyduğu hədəf və məqsədlər var"

Sona Əliyeva: "Gözləmək məcburiyyətindəyik, çünki regionda siyasi vəziyyət sürətlə yer və əl dəyişdirir"

Regional təhlükəsizlikdən, normal qonşuluqdan, sülhdən, dinc birgəyaşayışdan danışılarda diqqətlər həm də Qərbi Azərbaycandan deportasiya edilmiş soydaşlarımızın dedə-baba torpaqlarında yaşamaq haqqına yönəlir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu mövzuda danışarkən bəyan edib ki, üçüncü etnik təmizləmə dalğasına məruz qalmış qərbi azərbaycanlılar öz dedə-baba torpaqlarına qayıdacaqlar.

Musavat.com xəbər verir ki, bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan aşiq sənətinin görkəmli nümayəndəsi Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılış mərasimindəki çıxışında söyləyib.

Dövlət başçısı XX əsrdə xalqımızın məruz qaldığı deportasiyalar haqqında danışib.

"1918-ci ildə birinci, 1940-50-ci illərdə ikinci və 1980-ci illərin sonları-1990-cı illərin əvvəllərində üçüncü deportasiya baş vermişdir. İki deportasiyadan müəyyən müddətdən sonra Azərbaycan xalqı öz dedə-baba torpaqlarına qayıtmış, yəni hamısı olmasa da, böyük bir qisim qayıtmışdır. Bu, bizdə haqlı olaraq əminlik yaradır ki, üçüncü etnik təmizləmə dalğasına məruz qalmış qərbi azərbaycanlılar öz dedə-baba torpaqlarına qayıdacaqlar".

Bu arada Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi Qərbi Azər-

baycan mühacir hökumətinin yaradılması barədə ictimai münasibəti öyrənmək məqsədilə rəy sorğusu keçirib. Nəticələrə əsasən, respondentlərin əksəriyyəti qərbi azərbaycanlıların könnüllü və ləyaqətli qaydada öz torpaqlarına qayıtması üçün Qərbi Azərbaycan mühacir hökumətinin yaradılmasını dəstəkləyir.

Belə ki, "Qərbi Azərbaycan mühacir hökumətinin yaranmasını dəstəkləyirsinizmi?" sualına respondentlərin 85.5%-i "bəli, dəstəkləyirəm", 4.4%-i "xeyr, dəstəkləmirəm" cavabını verib. Sorğuda iştirak edənlərin 10.1%-i bu barədə rəy bildirməkdə çətinlik çəkib.

Qərbi Azərbaycan mühacir hökuməti yaradaq mı? Bu sorğunun üzə çıxardığı reallıqlar nədən ibarətdir? Bu prosesi necə həyata keçirək ki, hansısa ciddi nəticələrə nail ola bilək?

Qərbi Azərbaycan İcmasının qurucularından biri, qurumun Qəyyumlar

Şurasının sədri Mürvət Həsənlı tezliklə mühacir hökumətinin yaradılacağına inanır: "Cənab Prezidentin Qərbi Azərbaycan İcması qarşısında qoyduğu hədəf və məqsədlər var. Ali Baş Komandanımız çıxışlarında tez-tez bunu da vurğulayır, önə çəkir. 2022-ci il dekabrın 24-də bizimlə olan görüşdə çıxışı zamanı dövlət başçısı bir "Yol xəritəsi" verdi. O cümlədən sentyabrın 24-də Aşıq Ələsgərin heykəlinin açılışında söylədiyi fikirlər bizlər üçün daha bir "Yol xəritəsi" oldu. Biz ölkə başçısının qoyduğu hədəflərə doğru gedirik. Hər bir qərbi azərbaycanlı öz doğulduğu yerdə yaşamaq istəyir. Təbii ki, indiki yaşadığımız yerlər də Azərbaycandır, bizlərin hər biri üçün doğmadır. Amma insanın dünyaya göz açdığı torpaqların həsrətini çəkməsi başqa hisddir. Ata-babalarımızın ruhu dolaşan məmləkətimizi görmək ümidimizi heç zaman kəsməmişik. Vətənimizdə öz gələcəyimizi qurmaq, yaşamaq istəyirik. Bilirsiniz ki, bununla bağlı da bizdə uzunmüddətli qayıdış konsepsiyası hazırlanıb. Həmin konsepsiyada bizim məqsədimiz sülh şəraitində şəreflə öz yerlərimizə qayıt-

maqdır. Bununla bağlı da Cənab Prezident çıxışlarında dedi ki, xarici ölkələrdə, xarici səfirliklərdə, dövlət başçıları ilə görüşlərdə, beynəlxalq təşkilatlarda bu məsələ daim önə çəkilir. Düşünürəm ki, biz yaxın zamanlarda mühacir hökumətinin yaratmalıyıq. Bu, sistemli şəkildə gələcəyimizi qurmaq üçün çox vacib şərtlərdən biridir. Yəqin ki, yaxın zamanlarda qarşımıza qoyduğumuz məqsədlərə çatacağıq. Buna çox ümid edirik və inanırıq. Çünki cənab Prezident nəyi nə zaman edəcəyini çox yaxşı bilir. İndi qarşımızda duran öncəliklə Zəngəzur dəhlizi məsələsidir. Fikrimcə, yaxın zamanlarda bu baş tutacaq. Sonra isə Göyçə mahalı və digər ərazilərdə əhalimiz məskunlaşmağa başlayacaq. Biz həqiqətən də buna çox ürkədən inanırıq. Cənab Prezidentin söylədiyi kimi, bizlər Aşıq Ələsgərin doğulduğu Ağkilsə kəndində onun böyük heykəlini ucaldacağıq. Ali Baş Komandanımız da orada böyük bir məruzə edəcək. Bunlar biz qərbi azərbaycanlıların ən böyük arzusudur".

Sabiq deputat, siyasi təhlilçi Sona Əliyevanın sözlərinə görə, ölkə baş-

Rusiya XİN: "Qarabağda baş konsulluğun açılması məsələsi siyasi səviyyədə işlənilir"

Azərbaycan ərazisində Rusiyanın yeni xarici nümayəndəliklərinin açılması məsələsi siyasi səviyyədə işlənir.

APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin konsulluq departamentinin rəhbəri Aleksey Klimov TASS-a müsahibəsində bildirib.

Azərbaycana, o cümlədən Azərbaycanın Qarabağ regionunda yeni baş konsulluqların açılması ehtimalı ilə bağlı sualı cavablandıraraq Klimov qeyd edib ki, hazırda bu məsələ ilə bağlı siyasi səviyyədə işlənir.

"Azərbaycan tərəfi ilə müvafiq sazişlər yekunlaşdıqca XİN-in konsulluq departamenti də onlarla bağlı əməli addımların həyata keçirilməsinə qoşulacaq", - deyərək rusiyalı diplomat vurğulayıb.

çısı İlham Əliyevin görkəmli el sənətkarı Aşıq Ələsgərin abidəsinin açılışında səsləndirdiyi fikirlər hazırda Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas prioritet istiqamətlərindəndir: "Dövlət rəhbəri 2020-ci ilin Vətən savaşından bu yana müxtəlif zamanlarda verdiyi açıqlamasında Qərbi Azərbaycan məsələsini dilə gətirib.

Prezident müxtəlif platformalarda bildirib ki, Qərbi Azərbaycandan, öz tarixi ərazilərindən qovulan azərbaycanlılar öz ata-baba yurdlarına qayıdacaqlar. Əvvəllər biz Qərbi Azərbaycana tanklarla yox, şəxsi avtomobillərlə qayıdacağımızı düşünürdük. İndi vəziyyət dəyişir. Qərb koalisiyası Ermənistanı sürətlə silahlandırmaqdadır. Bir sözlə, Qərb İrəvanı Bakı ilə yeni müharibəyə sürükləyir. Kapituliyant Nikol Paşinyan hakimiyyəti Azərbaycan qarşısında revanş götürmək istəyir. Amma bu dəfə savaş baş verərsə, Ermənistan adlı projesi dövlət üçün nəticələr ağır olacaq.

Hətta Ermənistan adlı dövlət tarix və dünya səhnəsindən birdəfəlik silinə bilər. Bu zaman biz 100 il öncə mövcud olmuş cümhuriyyət sərhədlərimizin ərazilərini də bərpa edəcəyik. Mümkündür ki, Ermənistan ərazisindəki digər torpaqlarımıza da sahiblənək. Çünki həmin ərazilər 1920-29-cu illərdə Azərbaycan xalqının rəyi, fikri, razılığı alınmadan SSRİ tə-

rəfindən Ermənistanla "hədiyyə" edilib.

Hazırda Qərbi Azərbaycan Mühacir Hökumətinin yaradılması ideyasını rəsmiləşdirmək üçün düşünürəm ki, tezdir. Bir qədər gözləməliyik. Vaxtilə bu cür addımlar atanlar olub. Amma Azərbaycan dövləti onların bu niyyətini dəstəkləməyib. Doğrudur, indi vəziyyət də fərqlidir. Fəqət, gözləmək məcburiyyətindəyik. Çünki regionda siyasi vəziyyət sürətlə yer və əl dəyişdirir.

Düşünürəm ki, həmin ərazilər Azərbaycanın nəzarətinə keçdikdən sonra orada yeni icraedici orqanlar, rayonlar yaradılacaq. Baxın, Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu mövcuddur. Qərbi Zəngəzur isə hələ ki İrəvanın nəzarətindədir. Düşünürəm ki, o torpaqlar işğaldan azad edildikdən sonra Qərbi Azərbaycan İqtisadi Rayonu formalaşdırılacaq.

Fikrimcə, prezident Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunun yaradılması sənədinə imza atarkən gələcək perspektivdə məhz bunu düşünüb. Hətta Göyçə gölü hövzəsində də Göyçə-Basarkeçər iqtisadi rayonunun yaradılması məsələsi gələcəkdə gündəmə gələ bilər. Bu baxımdan, insanlarımızın rəy sorğularına müsbət yanaşıram, amma bir qədər gözləməliyik və mühacir hökumət məsələsində tələsməməliyik".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Məsəle"

Düz olmayan danışışqlar

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Futbol komandalarımızdan birinin ünlü məşqçisinə sual veriblər, deyib mən problemlərdən danışsam düz olmaz. Əlbəttə. Niyə danışsın ki? Ye, iç, kef elə. Qoy problemlərdən, məsələn, aşıqlar danışsın. Onsuz aləm qarışıb bir-birinə. Heç kim öz sahəsindən danışmır. Bu, bir az da təhlükəlidir. Necə deyərler, hamının balası var. Ya da Bulqakovun “Master və Marqarita” romanında yazdığı kimi: “Belə baxırsan hamısı adi, sadə adamlardır, amma mənzil məsələsi üzündən korlanıblar”.

Yeri gəlmişkən, bu yaxında UFC - əlbəyaxa döyüş üzrə Gürcüstan idmançısı Merab Dvalişvili Las Veqasda çempion olmuşdu. Gürcüstan baş naziri İrakli Kobaxidze ona bu münasibətlə 1 milyon lari (təxminən 367 min dollar) pul mükafatı vermişdi. Əlbəttə, öz cibindən deyil, dövlətin puluyla. Dvalişvili neylədi? Dərhal açıqladı ki, bu pul gürcülərin vergiləri hesabına yaranıb, ona görə gürcü xalqına sərf edilməlidir və mükafatla Gürcüstan ərazisində uşaqlar üçün pulsuz idman salonları açacaq. Pulun son qəpiyinə cən bu işə sərf edəcəkmiş.

Bizdə də idmançılara kisə-kisə pullar axıdılır, hamısı xalqın hesabına. Ancaq o cür xeyriyyəçilik edən birini görmüsünüz? Əksinə, şişib adam döyən işləyirlər, reketlik edirlər, cülbəcür pis əməllərdə adları çıxır.

Xaçmaz tərəfdə məktəbdə hərbi hazırlıq müəllimi ilə bədən tərbiyəsi müəllimi dərs vaxtı şahmat oynayır. Uşaqlar yiyəsiz qalıb, giriblər bir-birinə. Sonra müəllim gəlib, dalaşan uşaqlardan birini eşşək balası kimi çırpıb. İş gedib çıxıb polisə. Axırda barışıq əldə edilmişdi - son məlumat belə idi. Lakin hər yerdə belə sülh şəraiti olmur. Məsələn, Şəmkirdə məktəblinin biri o birisini bıçaqlayıb öldürüb. Məktəb belə işlərlə gündəmə gəlməlidirmi? Yox. Amma dərs keçən yoxdursa, mövzu nə olsun? Üstəlik, müəllimlər də bu temada danışmaq istəmir...

Amma yox, təhsilin dərindən danışanlar olur. Məsələn, Səyavuş müəllim bugünlərdə MM-də ərz edib ki, hərə bir telefon götürüb müəllimi çəkir. Sitat: “Ola bilər müəllim hansısa sözü düz demir, ancaq onun hüquqları müdafiə olunmalıdır”.

Yeni necə? Düz danışmayan adamı müdafiə etməliyik? Yaxud diplom üçün rüşvət alan gəncəli dekanı vəzifəsinə bərpa edəkmi?

Hələ o da maraqlıdır ki, niyə belə hallarda adamlar yalnız işdən çıxarılmaqla canını qurtarır.

Müəllimi çəkmək olmaz. Əla. Müəllimin üzünü göstərmək haramdır. Dinimizdə də belə hökm buyurulub. Molla ərəbcə elə müəllim deməkdir.

Başqa deputat isə baltanı lap kökündən qoyub: “Seçki vaxtı namizədlər məntəqəyə gəlib dava salır. Ona görə qanın qəbul edək, namizədlər məntəqəyə buraxılmasın”.

Məncə, ümumiyyətlə, namizədlər seçkiyə buraxılmasın. Sovet vaxtı necə idi? Hər dairədə 1 namizəd olurdu. Bülletenə yalnız 1 nəfərin adı yazılırdı. Gözəl günlər idi... Heç mobil telefon və foto-video çəkən vələdüznlər də yox idi. Şair demişkən, onda ki övladi-vətən xam idi, ah necə keşməli əyyam idi...

Ali Məhkəməyə tragikomik bir cinayət işi gedib çıxıb. Orada sabirabadlı ər-arvad falçı ittiham edilir, bunlar məşhur bir məmurun bacısından 2 milyon qapazlamışlar. Guya məmurun bacısının bəxti bağlanıb, uşağı öləcək və sairə - klassik falçı şantajları yolu ilə. 3-4 il ərzində 2 milyon əldən gedəndən sonra nəse ayılıblar, məhkəməyə veriblər. Falçılara 10-11 il cəza kəsilib.

Dələduzlar və falçılar cəzalanmalıdır, buna sözüüm yoxdur. Amma niyə o məhkəmə bir dəfə də məmurun bacısından soruşmayıb ki, ay baci, sən axı bu falçılara yedirdiyin 2 milyon manatı haradan əldə eləmişən? Biznesin-zadın var idimi? Yoxsa qardaşağadan alırdın? O haradan alırdı?

Lakin məhkəmə hakimlərimiz də belə sözləri soruşmur. Çünki... düz olmaz.

Niderlandın baş naziri Mark Rutte artıq NATO-nun yeni baş katibi olaraq fəaliyyətə başlayıb. Norveçli Yens Stoltenberg oktyabrın 1-də bu vəzifəsini tərk edib. Stoltenberg rəsmi olaraq NATO Baş katibinin səlahiyyətlərini Mark Rutteyə təhvil verib.

Rutte ilk çıxışında Ukraynaya dəstəyin, eləcə də müdafiə xərclərinin artırılmasını prioritet elan edib: “Ukraynanın layiqli yeri NATO-dadır. Mənim ikinci prioritetim Ukraynaya dəstəyimizi gücləndirmək və onu NATO-ya daha da yaxınlaşdırmaqdır. Çünki güclü, müstəqil Ukrayna olmadan Avropada davamlı təhlükəsizlik ola bilməz. Üzərimizə düşəni etməliyik”, - NATO Baş katibi qeyd edib. Buna qədər alyansın əvvəlki katibi də Kiyevə dəstəkdə prinsipial idi. Stoltenberg Ukraynanın müdafiəsi üçün əlindən gələni əsirgəmədi. Onun dövründə blok kifayət qədər monolit və ardıcıl oldu. Son həftələrdə isə Şimali Atlantik Alyansın baş katibi Rusiyanın dərinliklərinə uzaqmənzilli silahlarla vurmağa çağırır, bunu işğala məruz qalan dövlətin özünü müdafiə hüququ adlandırır.

Yeni baş katib də Ukraynanın qorunmasında prinsipial siyasətçilərdən sayılır. Hətta onun ABŞ prezidentliyinə namizəd Donald Trampa yaxın dost olduğu, əgər respublikaçı namizəd seçkidə qalıb gələrsə, Ruttenin ona Kiyevə dəstəyi artırmaq üçün təsir göstərəcəyi proqnozlaşdırılır. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, NATO-da baş katibin kimliyi əlahiddə məsələ deyil. Alyansın strategiyası var və biri də Şərqi doğru genişlənmə planıdır. Stoltenberqin dövründə Finlandiya və İsveç bloka qoşuldular, gələcəkdə Ukrayna, Moldova, Gürcüstan da istisna edilmir, amma uzaq gələcəkdir. Bununla yanaşı, Kiyevin müdafiəsində dəyişiklik gözlənilir. Amma NATO-nun yeni baş katibi qurumun fəaliyyətində hansısa yeniliklər edə biləcəkmi?

“NATO Rusiyanın nüvə doktrinasında dəyişikliklərdən xəbərdardır, lakin nüvə silahından istifadə təhlükəsi görmür”. Alyansın yeni baş katibi Mark Rutte belə deyib. “Kremlə təhdidlər eşitdik. Ancaq eyni zamanda, nüvə silahından istifadə ilə bağlı heç bir təhlükə görmürük”, - o bildirib. “Çətin ki, bu seçim NATO-nun və Atlantik Alyansının üzvlərinin ümumi xəttində nəyisə dəyişsin. Alyans, Rusiya Federasiyasının stra-

NATO yeni baş katiblə “Ukraynada davam” dedi - Rutte nələri dəyişəcək...

Alyansın yeni rəhbəri Rusiyaya əvvəldən nifrət edir və Kiyevə dəstəyin artırılmasını prioritet sayır - “Ukraynanın layiqli yeri...”

teji sıxışdırılması məqsədi güdür. Hazırda bu, bizim üçün düşmən ittifaqıdır”, - deyər Kremlin sözcüsü Peskov vurğulamışdı.

Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın isə NATO-nun yeni baş katibi Mark Rutte ilə telefon danışığı olub. Qeyd edək ki, yeni baş katibi olduqca məsuliyyətli dövr gözləməkdədir. Xüsusən də Ukraynanın masaya oturaçağı haqda müzakirələrin getdiyi bir zamanda alyansın mövqeyi maraqlıdır. Əgər Tramp prezident seçilsə, ABŞ-ın yardımlarını azaldarsa, Rutte müttəfiq ölkələri dəstəyi gücləndirməyə çağıracaq. Xatırladaq ki, NATO-ya üzv ölkələrin liderləri Vaşinqtonda keçirilən sammitdə 2025-ci ildə Ukraynaya 40 milyard avroluq hərbi yardım göstərmək barədə razılığa gəliblər. Orada qeyd olunub ki, NATO ölkələri bu gün Rusiyanı məğlub etməyə və gələcəkdə onu cəmləyən bilən qüvvə yaratmaqda Ukraynaya dəstək vermək əzminə olduqları bir daha təsdiqləyirlər.

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli NATO-nun fəaliyyətində xüsusi dəyişiklik gözləmir. Onun fikrincə, alyans hədəflərini əvvəldən açıqladığı üçün Rutte ilə qaldığı yerdən davam edəcək.

“Rusiya bu blokla problemini gizlətmir. Moskva bəyan etmişdi ki, Ukraynanın alyansa üzvlüyünə qarşıdır. Bu halda Rusiyanın yaxınlığındakı ən böyük qonşusunda NATO bazası qurulacaqdı. Ukrayna Litva, ya da Finlandiya deyil. Rusiya buna razı ola bilməzdi. İkincisi, Putin bildirmişdi ki, alyans Şərqi doğru genişlənməmək barədə razılıq vermişdi, öhdəliyi yerinə yetirmədi. İndi də Kreml açıq şəkildə deyir ki, NATO bu münasibətdə tərəfdir və iştirak edir. Kursk əməliyyatında NATO silahları istifadə edilib. Ona görə də Moskva hər zaman qarşı tərəfi ittiham edir ki, bizə yaxın gəlməməli idiniz. Nəticəsi də Ukrayna şəhərlərinin vurulmasıdır ki, NATO üçün çəkirdirici addım olsun”.

Hərbi ekspert bununla belə NATO-nun genişlənmə planından əl çəkmediyini və müharibənin gedişində iki ölkənin bloka üzvlüyünü xatırladır. Onun sözlərinə görə, ABŞ Ukraynanın bu təşkilata qoşulmasının əleyhinədir: “Çünki onlara yarımcı və belə böyük bir ölkə lazım deyil. Bəlkə gələcəkdə mövqe dəyişə bilər. Ancaq indi real görünür. Üstəlik, NATO niyyəti yerdən davam edəcək.

Qeyd edək ki, Mark Ruttenin 57 yaşı var. NATO-nun baş katibi təyin olunana qədər o, 14 ilə yaxın Niderlandın baş naziri vəzifəsində çalışıb. Yeni baş katib Avropa siyasətində pragmatizmi və ən çətin vəziyyətlərdə belə kompromis tapmaq bacarığı ilə tanınır. Rutte 2018-ci ildə Ağ Evdə keçirilən görüşdə Donald Trampa qarşı kəskin etirazı ilə də yadda qalıb və hətta onun sözünü belə kəsib. Mark Ruttenin Rusiyaya münasibəti 2014-cü ilin iyulunda Ukraynada “Boeing 777”nin qəzaya uğramasından sonra xeyli dəyişdi. O vaxtdan bəri Niderland Rusiya tərəfini Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinə məsuliyyətə cəlb etmək üçün əlindən gələni edir. Mark Ruttenin zamanında Haaqa məhkəməsinə Rusiyaya bir sıra beynəlxalq cinayət işi qaldırılıb.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Sülh danışıqları ilə bağlı pozitiv açıqlamalar meydana çıxan kimi, Ermənistan ənənəvi qaydada tərribatçı davranışlara start verir. COP29 ərəfəsində hansısa çərçivə sazişinin imzalanma biləcəyi, XİN başçılarının Nyu-York görüşündən sonra bunun inandırıcı olması haqda informasiyaların ardınca İrəvan Azərbaycanla qarşı növbəti sülh şərləməsinə yol verib.

Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyan özünün də başa düşməyəcəyi şəkildə absurd bir bəyanat səsləndirib. O deyib ki, Ermənistan Azərbaycanla sülh sazişinin razılaşdırılmış bəndlərini imzalamağa hazırdır. Simonyan hətta belə sənədi COP29 zamanı Bakıda da imzalaya biləcəklərini deyib. Ardınca isə söyləyib: “Hazırda Azərbaycanla danışıqlar prosesi dalana dirənib. Amma Ermənistanın bu məsələdə irəliləmək üçün siyasi iradəsi var. Hətta bu gün də biz razılaşdırılmış məqamları imzalamağa hazırıq”.

Habelə A.Simonyanın növbəti tərribatçı “erməni əsirlər”lə bağlıdır. Sual olunur: hansı erməni əsirlər? Dəfələrlə bəyan edilib ki, Bakıdakı erməni əsirlərin hamısı Ermənistanla qayıtarlıb. Xatırlatmaq yerinə düşər, ötən ilin 7 dekabrında Azərbaycanın COP 29-a evsahibliyi etməsinə müsbət münasibətini bildiren Ermənistanın bu jestinə cavab olaraq Bakıda saxlanılan 42 hərbiçi iki azərbaycanlı əsgərin geri qaytarılması müqabilində İrəvana yola salındı. Bununla da hərbi əsir söhbətinə son verilmiş oldu. Bakıda həbsdə saxlanılanlar isə Azərbaycana qarşı sayısız cinayətlər törətmiş əliqanlı canılardır, onların bir neçəsinin ibtidai istintaqı bitməyə, hələlik mühakimə olunmayıb. Kəsəsi, Bakıda həbsdə olanlar terrorçular və separatçı rejimin quldurlarıdır. Simonyan isə belə bir fon yaratmağa çalışıb ki, guya hazırkı durumda Ermənistan alayırnıq bir sənədi kortəbii şəkildə olsa da imzalamağa hazırdır, Azərbaycan mane olur. Əslində Simonyan etiraf etmiş olub ki, Azərbaycan yalnız sağlam və gələcəkdə mübahisələr yol verilməyən saziş üçün çalışır. Belə bir sənədin ərsəyə gəlməsinin günahkarı isə birmənalı şəkildə Ermənistandır. Onlar konstitusiyalarının torpaq iddialarını çıxarmır.

Bakının Ermənistanın bu şərləməsinə reaksiyası necədir?

Bununla əlaqədar Azərbaycan XİN-in mətbuat katibi Ayxan Hacızadəyə müraciət etdikdə bildirdi ki, adətən Simonyanın dediklərini şərh etmirlər. “Eybi iddialar son 20 gündə Paşinyan və Mirzoyan tərəfindən də səsləndirilib”, deyən diplomat sözügedən iddialarla bağlı rəsmi Bakının 6-7 açıqlamasının olduğunu xatırladı.

Qeyd edək ki, bugünlərdə Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov BMT Baş Assambleyasının illik sessiyasında çıxış edə-

İrəvandan növbəti sülh şərləməsi - sərt reaksiya

Danışıqları dalana kim dirəyib; düşmənin məkrli mövqeyinin arxasında hansı niyyət var - sensasion açıqlamalar

Qüdrət Həsənzadə: “Azərbaycan və regionda sülh istəyən digər ölkələr rəsmi İrəvana təzyiqləri artırmalı, Ermənistanın silahlandırılmasını pisləməli, aparılan siyasətin çox təhlükəli olduğunu və onlara baha başa gələcəyini izah etməlidir”

rek Ermənistanla “qismən sülh”ün (simvolik sülh sənədinin - red.) mümkün olmadığını bəyan edib. Bundan əvvəl C.Bayramov BMT Baş Assambleyasının 79-cu sessiyası çərçivəsində BMT-nin baş katibi Antonio Quterreşlə görüşündə də rəsmi Bakının prinsipial mövqeyini ifadə edib. Postmünaqişə dövründə bölgədə mövcud vəziyyət və reallıqlar, keçmiş məcburi köçkünlərin öz evlərinə ləyaqətli qayıdışının təmininə istiqamətlənən bərpa və quruculuq işləri, habelə Azərbaycan-Ermənistan normalaşma prosesi, ikitərəfli danışıqlar, habelə sülh müqaviləsinin imzalanmasının qarşısında duran əsas çağırışlar barədə ətraflı məlumat verilib. İkitərəfli danışıqlar prosesi çərçivəsində əldə olunan bir sıra irəliləyişlərə baxmayaraq, Ermənistan Konstitusiyası, habelə digər qanunvericilik aktlarında ölkəmizə qarşı ərazi iddialarının sülh qarşısında əsas maneə olduğu vurğulanıb.

Keçmiş xunta rejiminin başçılarının Bakıda həbsxanada saxlanılan təmsilçilərinə əlavə status verilməsinə cəhdlər təkcə Ermənistanla deyil, bir sıra erməni-pərəst çevrələrdə də israrla müşahidə olunmaqdadır. Bir müddət öncə Aİ xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi, Aİ Komissiyasının vitse-prezidenti

Cozep Borrel Avropa Parlamentinin üzvlərinin “erməni məhbusları” ilə bağlı suallara verdiyi cavaba münasibətinə rəsmi Bakını hövsələdən çıxaran iddialar səsləndirmişdi. O zaman Azərbaycan XİN bildirmişdi ki, Aİ-nin ali nümayəndəsinin erməni-ləri razi salmaq, habelə heç bir mənəvi və faktiki əsası olmayan iddianı irəlilətmək üçün göstərilən növbəti cəhmi-dir. “Biz bu yalan və təhrik-dici iddiaları rədd edirik”. XİN sözçüsü Ayxan Hacızadə xatırlatmışdı ki, Azərbaycan 2020-ci il müharibəsindən sonra humanitar jest olaraq, habelə beynəlxalq humanitar hüquq üzrə öhdəliklərinə uyğun şəkildə hərbi əsir statusu olan və ya saxlanılan şəxs hesab edilən 200 nəfərdən artıq erməni-ni azadlığa buraxıb və repatriasiya edib: “Azərbaycanda saxlanılan bütün erməni hərbi əsirlər və mülki şəxslərlə 1949-cu il Cenevrə konvensiyalarının tələblərinə uyğun şəkildə rəftar edilib, onlar iş-gəncələrə, təhqirlərə və qeyri-insani rəftara məruz qalmayıblar. Onların hər birinə həbsdə olarkən tibbi xidmət göstərilib, müayinələr-dən keçiblər, BQXK həmin şəxslərlə müntəzəm görüş-lər keçirib və ailələri ilə təmasları qurulub. Buna bax-mayaraq, onlar Azərbaycan tərəfindən Ermənistanla qaytarılandan sonra Er-mənistan hakimiyyəti tərəfin-

dən həmin şəxslərin bəziləri həbs olunub və sorğu-sual ediliblər. Həbsdə qalan müharibə cinayətkarları, separatçı liderlər və digər erməni əsilli şəxslər isə ya müharibə cinayətləri, etnik təmizləmə, hərbi təcavüz, işgəncə və digər ağır cinayətlərdə ittiham olunur, ya da artıq bu cinayətlərə görə məhkum ediliblər, yaxud da onlarla bağlı istintaq prosesi davam edir. Cenevrə konvensiyalarına, habelə ümumilikdə beynəlxalq və milli qanunvericiliyə uyğun olaraq, Azərbaycan bu kimi cinayətlərin araşdırılması və mühakiməsi üzrə hüquq və öhdəliklərə malikdir. Bu kimi həbslərin tam hüquqi əsası var və bu, saxlanılan şəxslərin hüquqlarına xələl gətirmir. Hətta saxlanılan şəxslər hərbi əsir olsalar belə, III Cenevrə Konvensiyasına əsasən, ittiham oluna biləcəkləri bir cinayət törətdiklərinə görə cinayət təqibi davam edən hərbi əsirlər, bu kimi məhkəmə prosesi bitənə və lazım gələrsə, cəzalarını çəkib bitirənə qədər məhbusluqda saxlanıla bilər. Aİ tərəfinin öz diqqətini Ermənistanın azərbaycanlı hərbi əsirlərə və mülki məhbuslara, eləcə də itkin düşmüş azərbaycanlılara qarşı qəddar rəftarına dair sübutlara yönəltməyi daha məqsədəuyğun olardı. Ermənistanın hərbi təcavüzü başlayandan bəri 3890-dan çox azərbay-

canlı itkin düşüb və onların taleyi naməlum olaraq qalmaqdadır. İtkin düşənlərin 3171 nəfəri hərbiçi, 719 nəfəri (71 uşaq, 267 qadın və 326 ahl şəxs daxil olmaqla) isə mülki şəxslərdir. Ermənistanla və digər ölkələrə köç edən ermənilərin hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı şərtlərə gəldikdə isə xatırlatmaq vacibdir ki, Azərbaycanın reintegrasiya çağırışına, proqramına və bu istiqamətdə addımlarına baxmayaraq, yerli erməni əsilli şəxslər ölkəmizi tərk etmək və geri qayıtmamaq qərarına gəliblər. Təəssüf ki, evlə-rindən zorla və amansızcasına didərgin düşmüş 1 milyona yaxın azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkü-nün hüquqları ilə bağlı Aİ tərəfindən 30 ilə yaxın müddət ərzində heç bir narahatlıq və ya çağırışın şahidi olmamış-ıq. Azərbaycan bu həlledici məqamda Aİ tərəfinin regionda sülh səylərini sarsıdan qərəzli bəyanatlardan çəkinməyini gözləyir”.

4 minədək azərbaycanlı əsir və girovun taleyi barədə məlumatların açıqlanmamasını Azərbaycanın baş prokuroru Kamran Əliyev də bugünlərdə beynəlxalq tədbirdə bəyan edib.

Müxtəlif vaxtlarda Ermənistanla olan hərbi canilər, komandirlər kütləvi məzarlıqlar barədə məlumatlara sahib olduqlarını bildiriblər. Bu barədə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin “İtkin düşmüş şəxslər probleminin həlli: ailələrin həqiqəti bilmək hüququnun müdafiəsi” mövzusunda beynəlxalq konfransın iştirakçılarna müraciətində deyilir. **Dövlət başçısı qeyd edib ki, buna baxmayaraq, Ermənistan hələ də bu məzarlıqların, o cümlədən Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Natiq Qasımovun qalıqlarının yeri barədə məlumatları verməkdən imtina edir. Prezident vurğulayıb ki, Azərbaycanın torpaqlarının işğaldan azad edilməsindən sonra meydana çıxmış yeni faktlar itkin düşmüş azərbaycanlılara qarşı törədilən vəhşiliklərlə bağlı şahidlərin ifadələrini bir daha təsdiq edib:** “Həmin ərazilərimizdə aşkar olunmuş kütləvi məzarlıqlarda ekshumasiya işlərinin aparılması nəticəsində Ermənistan tərəfindən əsir və girov götürülmüş şəxslərin işgəncələrə, zorakılığa və qeyri-insani rəftara məruz qə-

laraq qətlə yetirildiyi barədə təkzibedilməz sübutlar toplanmışdır”.

Ermənistan bu kimi faktlara aydınlıq gətirməkdənsə, özünü “sülhməramlı”, “zərərcəkmiş”, “yazıq” görkəmdə göstərməyə çalışır.

Deputat Qüdrət Həsənzadə “Yeni Müsavat”a açıqlamasında rəsmi Bakının prinsipial mövqeyindən bəhs etdi: “Ermənistan bilir ki, Azərbaycan münaqişəni doğuran səbəblərin həllini özündə ehtiva etməyən sazişi imzalamayacaq. Ona görə də davamlı olaraq özlərini sülhpərvər göstərmək üçün deyirlər ki, biz razılaşdırılmış məsələlər əsasında sülh sazişi imzalamağa hazırıq. Müharibədə məğlub olan tərəf olsalar da həyasızcasına onların şərtləri ilə sülh sazişinin imzalanmasını təklif edirlər. Çünki əmindirlər ki, heç kim buna getməz. Onlar bununla Azərbaycanın Ermənistanın öz öhdəliklərini yerinə yetirməsi şərtlə, sülh sazişinin imzalanmasına dair tələblərini icra etməkdən yayınır, Azərbaycanı beynəlxalq birlik qarşısında “sülh istəməyən ölkə” kimi göstərmək, bizə Qərbdəki tərəfdarları vasitəsilə beynəlxalq təzyiqləri artırmağa nail olmaq, revansist müharibəyə hazırlaşmaq üçün vaxt udmaq istəyirlər”. **Q.Həsənzadənin sözlərinə görə, ermənilər ümid edirlər ki, Rusiya Qərbin dəstəyi ilə Ukraynada məğlub olacaq və bunun nəticəsində regionda yeni geosiyasi reallıqlar formalaşacaq:** “Ermənilər gözləyirlər ki, Rusiyada müharibənin nə-tisi olaraq yeni yaranacaq qərbyönlü hakimiyyət birinci Qarabağ savaşında oldu-ğu kimi, Qərbin təsiri ilə onların revansist müharibəsini dəstəkləyəcək. Ukraynada savaş olmasaydı, Ermənistan çoxdan sülh sazişini imzalamaşdı”. **Millət vəkili hesab edir ki, Azərbaycan və regionda sülh istəyən digər ölkələr rəsmi İrəvana təzyiqləri artırmalı, Ermənistanın silahlandırılmasını pisləməli, aparılan siyasətin çox təhlükəli olduğunu və onlara baha başa gələcəyini izah etməlidir:** “Ermənistan torpaqlarımızın işğalına son qoymayıb, sülhdən yayınaraq, 30 il işğalı davam etdirməsinin hansı nəticələrə gətirib çıxardığını anlamalı, yenidən möcüzə gözləyərək eyni səhvi təkrarlamamalı, öhdəliklərini yerinə yetirməli, yaxın qonşuluq siyasəti yürütməlidir”.

Yazı çapa hazırlanarkən məlumat yayıldı ki, Ağdərə rayonunun Sırxavənd kəndi ərazisində Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş 15-ə yaxın şəxsə aid qalıqlar aşkar olunub. Beləliklə, Ermənistan kütləvi məzarlıqların yerini belə açıqlamadığı halda, Azərbaycanla qarşı fitnəkar iddialar qaldırır, üstəlik, absurd şəkildə yarımçıq sülhü imzalamağa çağırış edir. Ermənistanın hay-küyü həm də 30 il ərzində törətdiyi müharibə cinayətlərini ört-basdır etməyə yönəlik məkrli siyasətdir...

Elşad PAŞASOY,
“Yeni Müsavat”

Azərbaycanda minimum əmək haqqı və pensiya məbləğinin artırılacağı xəbəri ilə bağlı müzakirələr davam edir. Artıq məlumat verilib ki, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq hər iki göstəricinin artırılması ilə bağlı təkliflərini noyabrın 1-dək hökumətə təqdim ediləcək.

Hazırda əsas müzakirələr artımın həcmi ilə bağlıdır. Həmçinin düşündürən əsas məqam minimum əmək haqqı və pensiyalarda artımın nə qədər olacağıdır. Qeyd edək ki, hər iki göstərici sonuncu dəfə 2023-cü ilin yanvarında artırılıb. Prezident İlham Əliyevin 5 yanvar 2023-cü ildə imzaladığı sərəncamla minimum əmək haqqı 300 manatdan 345 manata, minimum pensiyalar isə 240 manatdan 280 manata qədər artırılıb. Bu iki artımın maliyyələşdirilməsi üçün dövlət büdcəsindən əlavə olaraq 700 milyon manatın xərclənəcəyi nəzərdə tutulurdu.

İqtisadçı-alim, Milli Məclisin üzvü Vüqar Bayramov hesab edir ki, minimum əmək haqqı məbləği artırılarkən 2023-2024-cü illərdə Azərbaycanda istehlak qiymətlərinin artım faizi nəzərə alınmalıdır: "Minimum əmək haqqı artırılan zaman əvvəlki dövrlər üzrə təcrübənin nəzərə alınacağı istisna deyil. Minimum əmək haqqı sonuncu dəfə 2023-cü ilin yanvar ayında artırılaraq 345 manat olub. Bütlükdə son 5 ildə minimum əmək haqqı 2.7 dəfə artırılıb. Bu baxımdan, minimum əməkhaqqında yeni artım zamanı iki meyardan istifadə oluna bilər. Ötən müddətdə qeydə alınan inflyasiya səviyyəsi və ya həmin dövrdə nominal orta aylıq əməkhaqqındakı artım faizi. Minimum əməkhaqqının sonuncu dəfə 2023-cü ilin yanvarında artdığını nəzərə alsaq, ötən və bu il illər üzrə qiymət artımlarının nəzərə alınması önəmlidir. 2023-cü ildə inflyasiya səviyyəsi 8,8, orta aylıq əməkhaqqındakı artım 11,3 faiz olub. Bu iki nəticə 2024-cü ilin sonuna doğru dəqiqləşəcək".

V.Bayramov qeyd edib ki, 2024-cü ildə həm qiymət artımları, həm də nominal orta aylıq əməkhaqqının dəyişməsi qeydə alınır: "Bu baxımdan, kumulativ baxılıqda söhbət daha yüksək rəqəmlərdən getməlidir. Bu o deməkdir ki, 2023 və 2024-cü illər üzrə meyarların orta cəmi nəzərə alınmaqla minimum əməkhaqqında daha yüksək artım reallaşa bilər. Yeni bu halda söhbət iki rəqəmli artımdan gedir".

Əksər ekspertlər minimum əmək haqqı məbləğinin 400 manata qaldırılacağını daha real hesab edirlər. Minimum pensiyaların isə 320 manata qədər artırılmasını gözləyirlər.

2025-ci il üzrə dövlət büdcəsinin Maliyyə Nazirliyi tərəfindən açıqlanan ilkin göstəricilərinə əsasən gələn il dövlət büdcəsinin sosial müdafiə və sosial təminat xərclərinin 4 milyard 998 milyon manat olacağı proqnozlaşdırılır.

2024-cü ildə bu istiqamətə 4 milyard 391 milyon manat ayrılması nəzərdə tutulub. Bu isə o deməkdir ki, il gələn sosial xərclər 14 faiz artırılacaq.

Minimum əmək haqqı və

nimum əməkhaqqında nə qədər artım olacağına onun mənası ən azı o qədər artmalıdır.

Bununla yanaşı, əgər özəl sektorda çalışan şəxsin maaşı minimum əməkhaqqı-

ların sayındakı azalma isə pensiya almaq hüququ əldə etmə mexanizminin çətinləşməsidir. Bu çətinləşmə nəticəsində getdikcə daha çox insan 65 yaşa çatdıqda yalnız

məkdir.

Minimum pensiya məbləğinin artırılması bir qrup insana mənfi təsir göstərir. Bunlardan biri artım olan il və ondan sonra pensiyaya çıxmaq hüququ

manata qaldınlarsa, pensiya almaq hüququ verən sosial sığorta kapitalının həcmi də artaraq 46 min 80 manata yüksələcək. Bu isə xeyli sayda insanın əmək pensiyası almaq

Maaş və pensiya artımı: kimlər sevinəcək - açıqlama

Qocalığa görə sosial müavinətin məbləğinin azlığı ciddi müzakirə mövzudur

pensiya artımlarından nə qədər insan yararlanacaq? Bununla bağlı dəqiq rəqəm yəqin ki, 2025-ci ilin yanvar ayında məlum olacaq, çünki ölkədə muzdlı çalışanların sayı hər ay dəyişir. Dövlət Statistika Komitəsinin açıqladığı son məlumata əsasən 2024-cü il avqustun 1-i vəziyyətinə ölkə iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin sayı 1 milyon 759,0 min nəfər olub. Onlardan 881,7 min nəfəri iqtisadiyyatın dövlət sektorunda, 877,3 min nəfəri isə qeyri-dövlət sektorunda fəaliyyət göstərib. 2023-cü il avqustun 1-i vəziyyətinə muzdlı çalışan işçilərin sayı 1 milyon 706,5 min nəfər, o cümlədən iqtisadiyyatın dövlət sektorunda 891,7 min nəfər, qeyri-dövlət sektorunda isə 814,8 min nəfər təşkil etmişdi. Bu isə o deməkdir ki, muzdlı - yeni rəsmi əmək müqaviləsi ilə işləyənlərin sayında 52,5 min nəfər artım qeydə alınıb.

Hazırda muzdlı çalışanların neçə nəfəri minimum əmək haqqı artımından bəhrələne biləcək? Bu, daha çox dövlət sektorunda çalışanların sayından asılıdır. Çünki bu sektorda çalışanların mühüm hissəsinin əmək haqlarının hesablanması minimum əməkhaqqından istifadə olunur. 2023-cü ilin yanvarındakı artım zamanı dövlət sektorunda çalışan 450 min nəfərin əməkhaqqında müsbət dəyişiklik qeydə alınmışdı. Eyni zamanda özəl sektorda müqavilə ilə işləyənlərin 250 min nəfərinin maaşında artım olub.

V.Bayramovun sözlərinə görə, minimum əmək haqqındakı artım mülkiyyət növündən asılı olmayaraq bütün sektorlarda minimum maaş alan işçilərin hamısını əhatə edir: "Deməli, gözlənilən artımlar həmçinin özəl sektora da şamil olunur. Yeni heç bir sektorda minimum əmək haqqı məbləğindən aşağı maaş ödənilə bilməz. Sadəcə, artımlar özəl sektorda hazırda minimum maaş alanlara şamil olunacaq. Məsələn, əgər vətəndaş özəl sektorda çalışıb 345 manat maaş alırsa, minimum əməkhaqqındakı artım ona şamil olunacaq. Mi-

nin yeni artımından sonra yaranan məbləğdən də çoxdursa bu halda artıq orada dəyişiklik sahibkarın qərarından asılıdır. Məsələn, əgər özəl sektorda çalışan vətəndaş 800 manat maaş alırsa, minimum əməkhaqqındakı artımdan sonra onun gəlirinin artırılması birbaşa sahibkardan asılı olacaq. Minimum əmək haqqı dəyişikliyi özəl sektorda yalnız minimum səviyyədə maaş alanlar üçün icbaridir. Daha yüksək maaş alanların əməkhaqları həmin sahibkarlıq subyektinin öz qərarından asılıdır. Bununla belə, minimum əməkhaqqındakı gözlənilən artım, inflyasiya səviyyəsini də nəzərə alaraq özəl sektorda da daha yüksək maaş artımlarına gedilməsi tövsiyə olunandır".

Yeri gəlmişkən, statistika nəzər yetirdikdə görürük ki, dövlət sektorunda çalışanların sayında xeyli azalma var. 2023-cü ilin 1 avqustundan cari ilin eyni tarixinədək azalma 10 min nəfərdir. Bu isə o deməkdir ki, minimum əməkhaqqının artımından bəhrələnenlərin sayı daha az olacaq.

Minimum pensiya məbləğinin artımından bəhrələnecek insanların sayında da azalma var. Açıqlanan rəsmi məlumatlara görə, Azərbaycanda pensiya alan şəxslərin sayı 1 milyon 95 min 958 nəfərdir. Bu, ötən illə müqayisədə 18 min 269 nəfər azdır. Ötən il Azərbaycanda pensiyaçıların sayı 1 milyon 114 min 227 nəfər olub.

Ümumilikdə, son beş ildə pensiyaçıların sayı 174 min 601 nəfər, son on ildə isə 194 min 924 nəfər azalıb. Əlilliyə görə pensiya alanların sayı 2020-ci ildəki 383 993 nəfərdən 2024-cü ildə 258 101 nəfərə düşüb. Yaşa görə pensiya alanlar 742 034 nəfərdən 710 775 nəfərə, ailə başçısını itirməyə görə pensiya alanlar isə 144 532 nəfərdən 136 220 nəfərə qədər azalıb.

Əlilliyə görə pensiya alanların sayındakı azalmanı rəsmilər əlillik təyinatı mexanizminin təkmilləşməsi, bu sahədəki korrupsiyanın azaldılması ilə əsaslandırırırlar.

Yaşa görə pensiya alan-

qocalığa görə müavinətlə kifayətlənməli olur. Rəsmi statistikaya əsasən, 2024-cü ilin iyul ayında yaşa görə aylıq sosial müavinət alanların sayı 153 700 nəfərdən çox olub. Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun məlumatında onların 30,95 faizinin kişilərdən, 69,05 faizinin isə qadınlardan ibarət olduğu bildirilir. Bir ay sonra - 2024-cü ilin avqust ayında yaşa görə aylıq sosial müavinət alanların sayı 154 223 nəfər olub. Hazırda yaşa görə sosial müavinətin məbləği 220 manatdır.

Onu da qeyd edək ki, adətən minimum pensiya məbləğindəki artım pensiyaçıların az bir hissəsinə təsir edir. Demək olar ki, bütün pensiyaçıların aldığı məbləğə təsir edən əsas artım indeksasiyadır. Bu proses orta aylıq nominal əməkhaqqının illik artım tempinə əsaslanır. Hər ilin yanvarından əmək pensiyalarının məbləği əvvəlki ildə orta aylıq nominal əməkhaqqının məbləğində qeydə alınan artım qədər artırılır. 2024-cü ildə bu artım 2023-cü ildəki nominal əməkhaqqının illik artım tempinə uyğun olaraq 11,2 faiz artırılıb.

Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2024-cü ilin yanvar-iyul aylarında ölkə iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin orta aylıq nominal əmək haqqı əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 8,3 faiz artıb. İlin qalan dövründə bu artımın ən yaxşı halda 9 faizə çatması mümkündür. Bu isə növbəti ildən əmək pensiyalarında 9 faiz civarında artım olacağı de-

yəldə edəcək insanlardır. "Əmək pensiyaları haqqında" Qanuna əsasən, vətəndaşlar pensiya ala bilmək üçün 65 il yaşamaqla yanaşı, həmçinin ya 25 il iş stajına malik olmalı, ya da minimum pensiya kapitalı toplanmalıdır. Qanuna görə, minimum pensiya kapitalı minimum pensiya məbləğinin 144 qatına (12 illik miqdar) bərabərdir. Hazırkı 280 manatlıq minimum pensiya məbləği ilə bu kapital 40 min 320 manatdır. Əgər ekspertlərin qeyd etdiyi qədər artırılmaqla minimum pensiya məbləği 320

yolunu bağlayacaq.

Minimum əməkhaqqındakı artım isə fərdi və mikro-sahibkarların xərclərini artırır. Qanunvericiliyin tələbinə əsasən mikrosahibkarlar və fərdi sahibkarlar üçün sosial sığorta ödənişi minimum əməkhaqqının 22 faizi həcmində müəyyən edilib. Bu isə o deməkdir ki, indi 75,9 manat sosial sığorta ödəyən sahibkar minimum əmək haqqı 400 manata qaldırıldıqda, 88 manat ödəməli olacaq...

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məşavət"

Saxta 100 manatlıqla benzin almaq istədi, tutuldu

Bakıda saxta pulla yanacaq almaq istəyən şəxs tutulub.

Musavat.com DİN-in vətəat xidmətinə istinadən xəbər verir ki, hadisə oktyabrın 1-də saat 02.40 radələrində Binəqədi rayonu ərazisində baş verib.

Belə ki, yanacaqdoldurma məntəqələrinin birindən Binəqədi Rayon Mühafizə İdarəsinə heyəcan signalı daxil olub.

Dərhal polis əməkdaşları həmin ünvana gəlib, aldığı yanacaq müqabilində işçiyə 100 manatlıq saxta əsginas verməkdə şübhəli bilinən 43 yaşlı R.Novruzov saxlanılıb.

O, araşdırma aparılması üçün Binəqədi RPİ-nin 7-ci Polis Şöbəsinə təhvil verilib.

COP29 ərəfəsində Azərbaycanca təbii olaraq suyun təhlükəsizliyi ilə bağlı müzakirələr də artır. ACWA Power Qlobal Su Duzsuzlaşdırma şöbəsinin rəhbəri Uduyan Set Bakı İqlim Fəaliyyəti Həftəsinin (BİFH) 2-ci günündə çıxışı zamanı deyib ki, Azərbaycanda su təhlükəsizliyi çox ciddi şəkildə regional əməkdaşlıqdan asılıdır. (APA)

O bildirib ki, Azərbaycan da su paylanma sistemi tam tarazlı qurulmayıb. Ona görə də bəzi bölgələrdə su çatışmır, bəzi bölgələrdə çoxdur. Azərbaycanda yağış və təbii su hövzələri azdır.

“Biz dayanıqlı həll ortaya qoyub, suya olan tələbatı qarşılamaq üçün innovativ texnologiyalar tətbiq etməliyik. Suyun duzsuzlaşdırılması bu resursu ehtiyacı olan bölgələr üçün çox mühüm həll yolu kimi tapılmışdı. Suyun duzsuzlaşdırılmasında texnoloji yeniliklərdən biri enerji istehlakının və kapital xərcinin azaldılmasıdır. Çün-

Su təhlükəsizliyinə dair müzakirələr - qonşuların yaratdığı problemlər...

Ekspert: “İsrail şirkəti Azərbaycanda süni yağış yaradılması üçün çalışırdı”

həd çaylarının hesabına formalaşır. Ekspert Azərbaycanın su ehtiyatının 70 faizinin transsərhəd çaylarının hesabına formalaşdığına diqqət çəkdi: “Bu bizi qonşu ölkələrdən asılı vəziyyətə salır. Ölkələrdə su qıtlığının yaranmaması üçün beynəlxalq konvensiyalar mövcuddur. Bu baxımdan Azərbaycanda yaxın zamanda su ilə bağlı böhranın yara-

qalxması, şoranlaşma ola-çağı ehtimal edilirdi. Mil-Muğanda biz bunu artıq müşahidə edirik”.

Ekspert sudan düzgün istifadə üçün tövsiyələr verdi: “İnsanlar suya qənaət etməyi öyrənməlidirlər. Böyük şəhərlərdə su daha çox istifadə olunur. Mənzillərdə sensorlu su kranının olması suya qənaət etməyə kömək edə bilər. Bu kimi

sudan texniki su kimi istifadə edə bilərlər. Şirvan, Qarabağ kanalları köhnəlib, bu da su itkisinə səbəb olur. Bu kanallar yenilənməli, müasir standartlara uyğunlaşdırılmalıdır. Digər kanallar da hökumətin ciddi sərmayəsi ilə yenilənməlidir.

Q.İbrahimli Ermənistan tərəfindən çayların çirkəndirilməsinə belə münasibət bildirdi: “Ermə-

Bu elm adamlarına hər ay 1000 manatadək mükafat veriləcək

Elm və Təhsil Nazirliyinin təşəbbüsü ilə elmi-tədqiqat institutlarında çalışan alimlərə elmi fəaliyyətlərinə görə hər ay 1000 manatadək mükafat veriləcək və artıq prosese başlanılıb.

Bu vəsait Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan elmi müəssisələrdə elmi göstəriciləri daha yüksək olan tədqiqatçılara ödənilir.

Qeyd edilib ki, bu addım alimlərin maddi rifahının yaxşılaşdırılması və elmi fəaliyyətlərinin stimullaşdırılması məqsədi daşıyır. Mükafatlandırma beynəlxalq impakt faktorlu jurnallarda dərc olunan məqalələrin sayını artırmaq üçün də əhəmiyyətli bir vasitə kimi nəzərdə tutulur.

Mükafatlandırma prosesinin əsasında Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən hazırlanmış “Elmi iş müəlliflərinin müəllif balının hesablanması metodologiyası” dayanır. Bu metodologiya 2018-2023-cü illəri əhatə edən elmmetrik göstəricilərə əsaslanır və bu dövr ərzində “Scopus” bazasında ən çox elmi işi dərc olunan 500 müəllifin göstəriciləri təhlil edilib.

Beynəlxalq təcrübədə də geniş istifadə olunan bu metodologiya, alimlərin fəaliyyətlərinin obyektiv qiymətləndirilməsinə imkan yaradır. Oxşar yanaşmalar, “Quacquarelli Symonds (QS)”, “Times Higher Education (THE)”, və “Shanghai Ranking (ARWU)” kimi beynəlxalq reyting təşkilatları və elmi tədqiqatçılar tərəfindən istifadə olunur.

ki duzsuzlaşdırma üçün ciddi maliyyə vəsaitinə ehtiyac var”, - deyir o qeyd edib.

Azərbaycanda su təhlükəsizliyi ilə bağlı məsələdə regional əməkdaşlığın vurğulanması təsadüfi deyil. Bəllidir ki, Kür əsasən Gürcüstanda, Xəzərin əsas qidalandırıcısı olan Volqa çayı isə Rusiyada “boğulur”. Bir çox çaylarımızı, o cümlədən Arazı isə Ermənistan çirkəndirir, təbii axınını qəsədən dəyişir və s.

Bu problemlərin həlli üçün hansı addımları atmaq olar, məsələni necə tənzimləmək olar?

“Biosfer” İctimai Birliyinin sədri Qorxmaz İbrahimli “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, dünyada bir çox ölkənin su ehtiyatı transsə-

nacağını ehtimal etməyirəm. Kifayət qədər yeraltı su ehtiyatlarımız var. Ən önəmli problem su ehtiyatlarından doğru istifadə edilməməsidir. Yağış, suvarma sularının düzgün istifadə edilməməsi də ciddi problemdir. Xüsusilə suvarma sahəsində sudan düzgün edilməməsi inhisarçılığın nəticəsidir. Kür çayının yuxarı axarından gələn su aşağı axara demək olar ki, çatmır. Ceyrançöl kimi geniş ərazidə əkin sahələri çoxalır, Kür çayının suyu da əraziyə axıdılmaqdadır. Selləmə suvarma sistemimiz köhnədir. Fikrimcə, dövlət fermerləri təşviq etməklə bərabər, xüsusi subsidiyalar ayırmalıdır. Kür-Araz ovalığında qrunut sularının səviyyəsinin

qurğuları idxal edən şirkətlərə vergi güzəştləri tətbiq etmək və vətəndaşların bu qurğulardan istifadəsini təşviq etmək olar. Digər tərəfdən, su təsərrüfat sisteminin tamamilə yaxşı vəziyyətdə olmaması da ciddi amildir. Suyun təkrar istifadəsi üçün sistemin qurulması da məqsədəuyğun olar. Regionlar inkişaf etdirilərsə, əhalinin bir qisminin Bakıdan köçməsi stimullaşdırılarsa, paytaxta uzaq məsafədən bahalı su gətirilməsinə (borular vasitəsilə) ehtiyac qalmaz. Qrunut sularının üzərində müəyyən qurğular quraşdırmaqla texniki su kimi istifadə etmək olar. Nəzərə alsaq ki, qrunut sularının axdığı ərazilər su qıtlığı olan ərazilərdir, insanlar bu

nistan-Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi imzalandıqda normal qonşuluq şəraitində yaşayacağıma ümid edirəm. Belə olan təqdirdə kimyəvi tullantılar Araz çayına axıdılmayacaq. Yeri gəlmişkən, son zamanlar Xəzər suyunun duzsuzlaşdırılaraq istifadə olunması layihəsi haqqında danışılır. Şəxsən mən buna qarşıyam, çünki Xəzər zaten çəkilməkdədir. Digər tərəfdən, Xəzərin suyunun duzsuzlaşdırılması ucuz layihə deyil. Dəniz suyunun şirənləşdirilməsi İsraildə, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində gerçəkləşdirilir. Bu, maya dəyəri yüksək olan, böyük maliyyə tələb edən layihədir. Azərbaycanda belə bir layihəyə ehtiyac görmürəm. Türkiyənin bir çox şə-

hərləri yalnız yağış sularının hesabına su ilə təmin olunur. Bakıdan fərqli olaraq, heç bir şəhərdə saatla su verilmir. Hesab edirəm ki, çıxış yolu əhalinin su bol olan ərazilərdə yaşayışının təmin edilməsi, doğru ərazilərdə su anbarlarının yaradılması, yağış suyundan istifadədir. Yeri gəlmişkən, son zamanlar Azərbaycanda süni yağış yaradılması üçün çalışmış. Xatırlayırsınızsa, Dubay şəhərində süni yağış nəticəsində sel yarandı. Süni yağış yaratmaq üçün raketlər, yaxud qırıq təyyarələr vasitəsilə müxtəlif buludlar seçilir və

yağış “yaradılır”. Bunun özü də bahalı layihədir. Hələ 1946-cı ildə İsraildə bu, həyata keçirilib. Düşünürəm ki, bu, lazımsız layihədir. İqlim dəyişikliyi ilə əlaqədar Azərbaycanda ciddi problemlər gözlənilir. Biz səhrələşməyə qarşı mübarizə aparmalı, yaşıllıqların, meşə zolaqlarının salınması üçün çalışmalıyıq. Bakı şəhərini beton yox, yaşıl şəhərə çevirməliyik ki, suya ehtiyacımız qismən də olsa, azalsın”.

Q.İbrahimli əlavə edib ki, su probleminin həlli üçün xüsusi memorandum ehtiyac yoxdur: “Ermənistanla sülh müqaviləsi imzalandıqda bütün problemlər, o cümlədən su problemi həllini tapacaq”.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

Artıq 160-a yaxın elektriklə çalışan avtobus alınıb. Bu haqda rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat nazirinin müşaviri Aidə Bədəlova Bakıda İqlim Fəaliyyəti Həftəsinin (Baku Climate Action Week) ikinci günündə çıxışı zamanı deyib. O nəzərə çatdırıb ki, Azərbaycan karbon emissiyalarının azaldılmasına dair öhdəlik götürüb: “Biz insanları dayanıqlı nəqliyyat vasitələrindən istifadəyə yönəldirik. Məqsədimiz şəxsi maşınların 30-40 faiz azaldılmasıdır. İnsanların ictimai nəqliyyatdan istifadə etməsini istəyirik. Yaxın 1-2 km məsafə üçün taksidən istifadəni məhdudlaşdırmağa çalışırıq. Bundan başqa, biz smart texnologiyaların integrasiyası üzərində çalışırıq. Artıq 160-a yaxın elektriklə çalışan avtobus aldıq və yaxın günlərdə ölkəyə gətiriləcək. Bununla da ümid edirik ki, qarşıma qoyduğumuz hədəflərə çatacağıq”.

Qeyd edək ki, Fəaliyyət Həftəsi 2024-cü ilin 30 sentyabr - 4 oktyabr tarixlərində Bakıda ilk dəfə keçirilir və noyabr ayında Bakıda baş tutacaq COP29-un iqlim gündəliyinin əsasını qoyacaq.

160 ədəd elektrobus Bakıda sərnişindəşimada olan sıxlığı aradan qaldırmağa kifayət edəcəkmi? Bu texnikalar hansı marşrutlara buraxılacaq? Qarşıda bütün avtobusların - dizellə işləyən, ekologiyani korlayan avtobusların da elektrobuslarla əvəzlənməsi prosesi gedəcəkmi?

Mövzu ilə bağlı Musavat.com-a danışan **nəqliyyat üzrə ekspert Elməddin Muradlı** deyir ki, bu avtobusları sınaqdan keçirib, vəziyyətə əsasən qiymət vermək lazımdır: “Ölkənin ictimai nəqliyyatının hamısını elektrobuslarla əvəz etmək çətinidir. Əvvəla, bu avtobusların qiyməti bahadır. Bundan əlavə, maddi-texniki baza olmalıdır ki, həmin avtobuslara vaxtında xidmət gös-

tərillə bilsin. Əlbəttə, onların ictimai nəqliyyata təsiri böyük olacaq. İnsanların daha çox ictimai nəqliyyatdan istifadə etməsi, rahat və təhlükəsiz şəkildə evlərinə çatması üçün bir vasitədir. Təkcə 161 ədəd avtobus yox, eyni zamanda ilin sonuna qədər digər daşıyıcı şirkətlər tərəfindən də 200 civarında avtobusun gətirilməsi nəzərdə tutulur. Beləliklə, biz ilin sonuna qədər 400-dən artıq avtobusun xətə buraxılmasını gözləyirik.

Lakin bütün ictimai nəqliyyatı elektriklə işləyən avtobusa dəyişmək mümkün deyil. Sıxılmış qazla işləyən avtobuslarımız da var. Yanacaq növü kimi dizel deyil, mövcud standart əsas götürülməlidir. Əgər o avtobus “Avro 5” və “Avro 6” standartına cavab verirsə, deməli, onu istifadə etmək olar. Biz yanacağı önəmşəməli deyilik. Hazırda Fransada, İtaliyada belə dizel mühərrikli avtobuslar sürülür.

Söhbət dizeldən deyil, onun keyfiyyətindən gedir.

Elektrobuslar Bakıya nə vəd edir - “Orada sərnişinlərə kofe verməyəcəklər”

Elməddin Muradlı: “Yanacağı keyfiyyətli istehsal edib vətəndaşa verə bilmirik, deyirik ki, avtobus ekologiyani korlayır”

Azərbaycanda dizelin keyfiyyət çox aşağıdır. Zəhmət çəkib keyfiyyətə nəzarət etsələr, 250 minlik avtobusu qoyub, yarım milyonluq elektrobus almağa ehtiyac yoxdur. 250 milyon manata 10 avtobus ala biləcəyimiz halda, gedib 5 elektrobus alırıq. Buna görə də problemlərimizi həll etməliyik ki, vəziyyəti tam düzəldək.

Bakıya 2600-ə qədər avtobus lazımdır. Bu say düzəldildəndən sonra hamısının elektrobusa dəyişdirilməsi haqqında düşünə bilərik. Bu avtobusların paytaxtımızda istifadəsi yenilikdir. Birdən-birə risk etmək olmaz.

Onlardan bir müddət sonra nəq məqsədilə şəhərin mərkəzi küçələrində istifadə olu-

nacaq. Çünki bu avtobusların elektrik tutumu uzaq məsafəyə çoxlu reys etməyə imkan verməyəcək. Qısa marşrutlar üzrə şəhəriçi hərəkətdə olacaqlar.

Sıxlığa hansısa təsirin olacağını indidən demək çətinidir. Çünki insanlar avtobusların dəqiq və yaxşı işlədiyini görəndə avtomobillərini kənara qoyub ictimai nəq-

liyyatdan istifadə edəcəklər. Metroya enəcəklər. İndi isə paytaxt sakinləri çox əziyyət çəkirlər, çətinliklə avtobus tapırlar. Buna görə də indiki halda elektrobusların tıxacı, sıxlığı aradan qaldıracağını düşünmürəm. Sürücülərə hazırda təlim keçirilir, elektriklə doldurmaq üçün yerlər müəyyənləşdirilib. Elektrobusların adı avtobusdan fərqi yoxdur. Ora minəndə heç kim sərnişinə çay, kofe vermir, adı marşrutdur.

Ekologiyani bizim yanacaq korlayır. Yanacağı keyfiyyətli istehsal edib vətəndaşa verə bilmirik, deyirik ki, avtobus ekologiyani korlayır. Yanacağı keyfiyyətsiz istehsal edən adamlar bəllidir. Onlar yanacağın tərkibini dəyişib yaxşı pul qazanırlar və bununla da insanları zəhərləyirlər. Bu, genofondumuza qarşı bir terrorudur”.

□ **Sahana RƏHİMLİ,**
Musavat.com

İnternet provayderlərini cərimə gözləyir - rəy “Elektron kommunikasiya haqqında” yeni qanunda daha nələr var; ekspert standartların önəmindən danışdı

Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi yanında İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyaları Agentliyi Azərbaycanda “Elektron kommunikasiya haqqında” yeni qanun layihəsi hazırlayıb. Agentliyin İdarə Heyətinin sədri Nail Mərdanov bildirib ki, qanun layihəsi müvafiq dövlət qurumları ilə razılaşdırılma mərhələsindədir.

Yeni qanunun qəbul edilməsi ilə internetin sürəti və qiymətinə nəzarətin artırılması, sahibkarlara lazımi dəstəyin verilməsi nəzərdə tutulur. Qanunda internetin keyfiyyəti ilə bağlı standartların tətbiq edilməsi də əksini tapıb. Hazırda konkret standartlar üzərində iş gedir. Provayder və operatorlar tələbləri icra etməlidirlər. Əks halda, onlara cərimə tətbiq ediləcək.

Agentlik sədri qeyd edib ki, tələblərin yerinə yetirilməsi halında provayderlərin fəaliyyətinə xitam verilməyəcəkdir.

cək, məqsəd nəzarəti gücləndirmək və istehlakçılara keyfiyyətli xidməti təmin etməkdir.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda uçota alınan operator və provayderlərin sayı 170-ə çatıb.

Azərbaycan İnformasiya və Kommunikasiya Texnologiyaları Sənayesi Assosiasiyasının İdarə Heyəti

nin sədri, İKT üzrə ekspert Elvin Abbasov hesab edir ki, provayderlərin sayının artması ilə şikayətlərin sayının artma ehtimalı var. Ekspert bildirdi ki, Azərbaycanda provayderlərin yaradılma mexanizmində xüsusi öhdəlik yoxdur, yalnız bir binaya, yaxud küçəyə, biznes mərkəzinə xidmət etmək üçün yaradılan pro-

vayderlər var: “Kiçik investisiyalarla və ya öz əlaqə vasitələrinə xidmət göstərmək üçün yaradılan provayderlərin keyfiyyəti yüksək olmur. Provayderlər bu işə əsaslı şəkildə köklənmədikləri üçün fərsəti qiymətləndirdikləri üçün təəsüf ki, texniki müstəvidə, həm də avadanlıq müstəvisində kifayət qədər investisiya etmirlər. Bu da o deməkdir ki, kiçik

provayderlərin həcmi artdıqca ölkədə bu istiqamətdə problemlər olacaq. Bu məsələdə tənzimləyici orqanın heç bir səlahiyyəti yoxdur ki, onlara müəyyən öhdəliklər qoyulsun. Azərbaycanda bir çox provayderin şikayət üçün qaynar xətti, saytı yoxdur. İKTA abonentlərin provayderlərlə bağlı şikayətləri üçün xüsusi mexanizm yaradıb, amma bu yetərli deyil. Əslində provayder xidməti göstərmək istəyən şirkətin özünü təqdim etməsi üçün saytı, qaynar xətti olmalıdır. Dövlət provayderlərin əksiklərini tamamlamaq üçün əlavə xidmət yaradıb. Bu, belə olmamalıdır. Bir şirkət özünü təmin etməlidir. Şirkətlər müştərilərə keyfiyyətli xidmət etmək üçün investisiya etməlidirlər. Bir çox provayderin maliyyə problemi var, aldıqları avadanlıqların keyfiyyəti sual altındadır. Bəzi provayderlərin adını demək olar ki, heç kim eşitməyib. Provayderlər özlərini təqdim etməyi bacarsaydılar, “e-şikayət” sisteminin yaradılmasına ehtiyac qalmazdı. Azərbaycanda istehlakçı hü-

quqlarını qoruyan qurum Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətidir”.

E.Abbasov bir çox dövlət qurumunun qanunvericilik baxımından bir-birini təkrarladığını vurğuladı: “Elektron Təhlükəsizlik Xidməti informasiya oğurluğu halında simvolik cərimə tətbiq edir. İKTA da vətəndaşların hüquqları pozulduğu halda provayderlərə cərimə tətbiq edəcək. Hesab edirəm ki, tənzimləyici orqanların standartlarının olması daha məqsəduşundur. Dünya təcrübəsində, məsələn, Türkiyədə tələvi xidməti vermək üçün lisenziya almaq istəyən şirkətlərə öhdəliklər qoyulur: avadanlıqlar, xidmətlə bağlı standartlar müəyyən edilib. Cərimədən öncə standartlar olmalıdır. Şikayətə görə cərimə olmamalıdır. Cərimə standart pozulduğu üçün tətbiq edilməlidir. Standartlar olsa, xidmət də, keyfiyyət də yaxşılaşacaq, beləliklə, şikayətlər azalacaq”.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

“Rusiya Ukraynaya qarşı klassik imperialist müharibəsi aparır. Və əgər ruslar işğal olunmuş ərazilərdə qalarsa, müharibə uzun illər davam edəcək”. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu sözləri Ukrayna Prezident Ofisi rəhbərinin müşaviri Mixail Podolyak deyib. O bildirib ki, düşmən Ukrayna ərazisini dağıtmaq, əhalinin etnik tərkibini dəyişmək və Ukrayna vətəndaşlarının kütləvi qətlərini həyata keçirmək məqsədi güdür.

“Zaporozhye, Xerson, Donetsk, Luqansk vilayətləri və Kırım yarımadasının əraziləri qanuni və faktiki olaraq Ukraynaya məxsusdur”, - Podolyak vurğulayıb. ABŞ Müharibə Araşdırmaları İnstitutunun (ISW) son hesabatında deyilir ki, rus qoşunları Donetsk vilayətinin Uqledar şəhərini ələ keçirib. Bununla belə, işğalçıların yaxın gələcəkdə şəhərdən kənarda nə qədər sürətlə irəliləyəcəyi belli deyil.

Amerikalı mütəxəssislərin fikrincə, Uqledarın işğalı çətin ki, hücum əməliyyatlarının gedişatını kökündən dəyişsin, çünki şəhər xüsusilə mühüm logistika mərkəzi deyil. 30 sentyabr və 1 oktyabr tarixli geolokasiya videoları rus işğalçılarının Uqledarın müxtəlif yerlərindəki dağıntıların üzərinə öz bayraqlarını taxdıqlarını göstərir. Oktyabrın 1-də rus bloqerlər şəhərin işğal edildiyini elan ediblər. Həmin gün ukraynalı hərbiçilər bildiriblər ki, mühasirəyə düşməmək üçün Uqledardan planlı şəkildə geri çəkiliblər. Analitiklər xəbərlədirlər ki, ruslar Uqledarı yalnız 2,5 illik uğursuz hücumlardan sonra işğal edə biliblər. Rusiya Federasiyası 2022-ci ilin oktyabr-noyabr və 2023-cü ilin yanvar-fevral aylarında Uqledarı ələ keçirmək üçün ən azı iki böyük hücum cəhdi həyata keçirib. Bunların hər ikisi şəxsi heyətin və hərbi texnikanın böyük itkisi ilə nəticələnib.

Xüsusilə şəhərin yaxınlığında rus dəniz piyadalarının 155-ci briqadası tamamilə məhv edilib. Bəzi rus mənbələri Uqledarın ələ keçirilməsindən dərhal sonra rus qoşunlarının sürətlə irəliləyə biləcəyinə və əməliyyat baxımından əhəmiyyətli irəliləyiş-

lərə nail olacağına şübhə ilə yanaşırlar. Eyni zamanda rus bloqerlər Uqledarın ələ keçirilməsindən sonra Ukrayna cəbhə xəttinin çökəcəyini gözləmədiklərini qeyd ediblər. Rusiyanın Uqledarı ələ keçirməsi çətin ki, Donetsk bölgəsindəki hücum əməliyyatlarının gedişatını kökündən dəyişsin, çünki Uqledar xüsusilə vacib logistika mərkəzi deyil.

Donetsk vilayətinin hərbi administrasiyasının rəhbəri Vadim Filaşkin deyib ki, rus işğalçıları Donetsk vilayətinin Uqledar şəhərini mərkəzinə çatıblar. O qeyd edib ki, Uqledarda 107 mülki şəxs qalıb, bütün uşaqlar çoxdan şəhərdən təxliyə olunub. Filaşkin əlavə edib ki, humanitar yardım, içməli su və dərman almaq üçün orada olan insanlara çatmaq çətindir: “Toretskdə çətin humanitar vəziyyət yaranıb, burada yaım min dinc sakin qalıb. Düşmən şəhərə gedən bütün yolları atəşə tutduğundan humanitar yardım almaq çətindir. Pokrovskdan insanların təxliyəsi davam edir. Hazırda şəhərdə 14 min insan və 105 uşaq qalıb”. **Həmçinin qeyd edib ki, Çasov Yar şəhərində 441 nəfər qalıb:** “Vəziyyət kifayət qədər mürəkkəb və təhlükəlidir. İnsanlar şəhəri tərk etmək istəmirlər. Düşmən Donetsk vilayətini daıyanmadan atəşə tutur. Bu bölgədə qalmaq təhlükəlidir. Ona görə də məcburi təxliyə işləri davam edir”.

Rus ordusu Baxmut və Avdeyevkanı da minlərlə hərbiçisini qurban vermək naminə işğal edə bilmişdi. Hətta “Vaqner” rəhbəri Priqojin o zaman demişdi ki, Baxmutda

Rusların “ət maşını” hesabına tutduğu Uqledar - Baxmut və Avdeyevkadan sonra...

Rus ordusu iki il yarımından sonra Donetsklin logistika mərkəzi olmayan şəhərinə çatıb və əvəzində minlərlə canlı qüvvə itirib; Donbasın tamamilə ilhaqı üçün ruslara daha neçə il lazımdır?

50 min əsgər ölüb, onun 30 mini Rusiya Silahlı Qüvvələrinə aiddir. Yeni ruslar Donbasın tamamilə ilhaqı üçün 3 il ərzində yüzminlərlə hərbiçini itiriblər, amma hələ də Donetsk və Luqanskin inzibati mərkəzlərinə tam çatı bilməyiblər. Bu da onu deməyə əsas verir ki, ruslar NATO-dan hərbi yardımla təchiz olunan Ukrayna ilə daha neçə il döyüşməli olacaqlar. Yeni üç ilə Donbas tamamilə ələ keçirilməyibse, rus ordusuna daha neçə il lazımdır. Ukrayna isə Kursk əməliyyatı ilə ümid edirdi ki, ruslar Pokrovski və digər cəbhələrdən müdafiə üçün qüvvələrini geri çəkməli

olacaq. Amma Rusiya Baş Qərargahı Kurskda düşdükələri vəziyyətə baxmayaraq, Donetskde hərbi əməliyyatları gücləndirdi.

Professor Qabil Hüseynlinin “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, təşəbbüsün ruslarda olduğu görünə bilər, lakin münaqişə global mahiyyət kəsb edir: “Bu savaşı miqyasına baxanda iki il yarım Uqledarın, 10 aya Baxmutun işğalı nəticəni dəyişmir. Rusiyanın torpaq qazancı müqabilində itirdiklərini bir tərəziyə qoymaq lazımdır. Əvvəla, Rusiya müharibəni strateji olaraq uduzub. Hazırda sanksiyalar,

izolyasiya, Haaqa məhkəməsinin qərarı, işğalçı adı... Bütün bunlar Rusiyaya lazım idi mi? Yəni ucsuz-bucaqsız ərazilərə malik olan bu ölkənin Baxmuta, Uqledara, Melitopola ehtiyacı var idi? Ona görə də məsələyə təkə torpaq işğalı kimi yanaşmağın tərəf-

darı deyiləm. Bu, global və geopolitik toqquşmadır. Rusiyanın dünyanın yeni nizamı quruculuğu prosesi başa çatdıqdan sonra siyasi arenada yeri müəyyən olunacaq. Davamının üstündə gedir”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Gennadi Çijikov: “Azərbaycan bərpa prosesində Ukraynaya kömək edə bilər”

Azərbaycan müharibədən sonra yenidənqurma və bərpa işlərində Ukraynaya kömək edə bilər. Bu barədə “APA-Economics”ə müsahibəsində Ukrayna Ticarət və Sənaye Palatasının prezidenti Gennadi Çijikov bildirib.

“Biz ümid edirik ki, xüsusilə müharibənin ilk aylarında bizə böyük humanitar dəstək verən və göstərməkdə davam edən Azərbaycan münaqişə başa çatdıqdan sonra Ukraynanın bərpasında da iştirak edəcək”, - Gennadi Çijikov qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, Ukrayna tərəfi Azərbaycanla əməkdaşlığın inkişafının bir neçə istiqamətinə ümid edir. Bunların sırasına yanacaq təchizatı və energetika, enerji avadanlıqlarının təchizatı və bu sahəyə aid olan digər məsələlər daxildir.

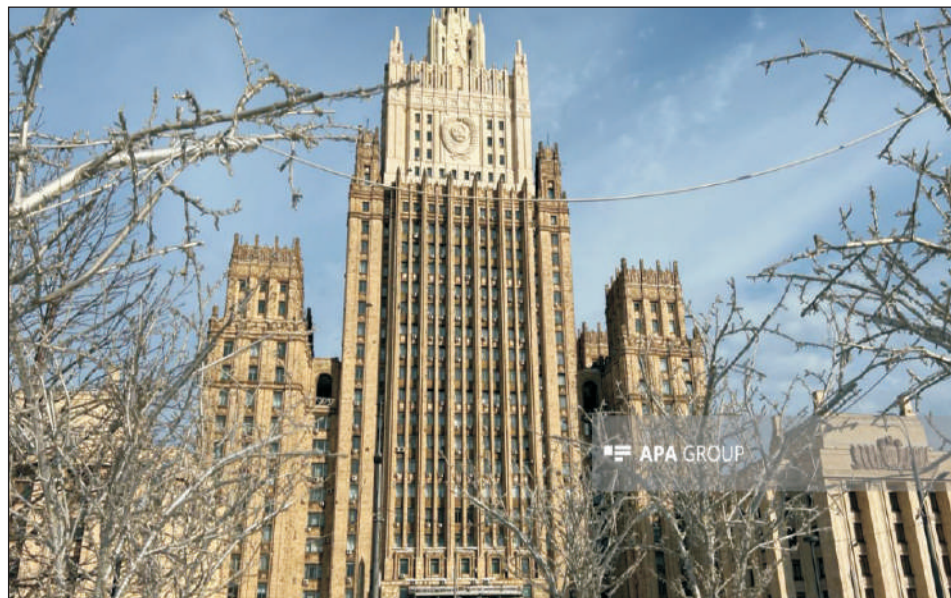
“Ukrayna enerji sistemini dəyişəcək, mərkəzləşdirilmiş şəkildə qurulacaq. Böyük sərmayə “yaşıl enerji”yə yönəldiləcək. Bu, hər kəs üçün böyük bir fürsətdir”, - Palata rəhbəri qeyd edib.

Rəsmi Moskva: “Yaxın Şərqdəki vəziyyətə görə Vaşinqton birbaşa məsuliyyət daşıyır”

Rusiya Yaxın Şərqdə baş verənlərə görə Amerika Birleşmiş Ştatlarını günahlandırır.

APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova Yaxın Şərqdəki vəziyyətə görə Vaşinqtonun birbaşa məsuliyyət daşdığını söyləyib.

“Bizim gördüyümüz hər şey, mən buna tam əminəm, birbaşa Amerika Birleşmiş Ştatlarının məsuliyyətidir, hansı ki, bu regionda təkbaşına “yaxşılıq” etmək hüququnu özünə verib”, - deyər Rusiya XİN sözçüsü vurğulayıb.

Uzaq məsafələr qət edən sürücülərin yollarında yuxusuzluq, yorğunluq səbəbindən törətdiyi dəhşətli qəzalar sırasına daha biri əlavə olundu. Ucar rayonunda qəzaya uğrayan yanacaqdaşıyan maşının sürücüsü yanaraq ölüb. Yoldan çıxaraq aşan maşının qəzaya uğraması nəticəsində baş verən yanğın zamanı rayonun Müsülü kənd sakininə məxsus tövlə də tamamilə yandı. Hadisə yerində əməliyyat şəraiti qiymətləndirilərkən yanğının qəza nəticəsində yol kənarına aşmış avtomobilin çətinində baş verdiyi və yaxınlıqdakı tikiliyə keçdiyi, habelə genişlənmə riskinin yüksək olduğu müəyyən edilib.

Yanğınsöndürənlərin çevik müdaxiləsi sayəsində yanğın qısa müddətdə məhdudlaşdırılıb. Bu qəza iki problemi üzə çıxardı:

1. Sürücülərin yorğun maşın sürməkdə davam etməsi, köməkçi sürücünün olmaması.

2. Yolun mühafizə zolağında tikilən evlərin, obyektlərin təhlükə mənbəyi olması.

Ekspertlər çıxış yolunu nədə görür?

“Bakı” Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov “Yeni Müsavat”a deyib ki, avtoqəzaların artmasını şərtləndirən bir sıra amillər var: “Yol infrastrukturunu bəzi yerlərdə təhlükəli, hətta bərbaddır. Sürücünün yorğunluğu, avtomaşınların texniki vəziyyəti, sürücülərin qeyri-peşəkarlığı, yolverilən sürət həddinin aşılması və s. Bu səbəblər arasında, mənə, ən əsası sürət həddinin aşılmasıdır. Xüsusən də şə-

Yuxulayan sürücülər və yol kənarında tikilən evlər təhlükəsi

Hüquqşünas deyir ki, yol infrastrukturunu bəzi yerlərdə təhlükəli, hətta bərbaddır; “Şirkətlər yük maşını sürücülərindən tələb edir ki...”

hərlərarası nəqliyyatda, yükdaşımalarda yol verilən sürət həddini xeyli dərəcədə artır. Məqsəd məsafəni daha tez qət etmək və qısa vaxtda daha çox gəlir əldə etməkdir. Nəinki mikroavtobusda, hətta iri avtomobillərin, yük dolu nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən də saatda 100 kilometr sürət artır. Halbuki avtomobillərin 90 km/sa-

atdan artıq sürətlə getməsi qadağandır. Ən dəhşətli orasıdır ki, 50 nəfər daşıyan avtomobilin sürücüsünə sərnişinlərdən heç kim irad bildirmir, sürət rejiminə riayət etməsini tələb etmir. Çünki onlar da mənzilbaşına mümkün qədər daha tez çatmağa çalışırlar”.

Natiq Ələsgərov deyir ki, əksər faciələrin səbəbi sürət həddinin

aşılmasıdır: “Ümumilikdə bütün dünyada həyat ritmi sürətlənib. Bu, sürücülərə də sirayət edir. Nəqliyyat vasitəsinə yol verilən həddən yüksək sürətlə idarə etmək hər zaman təhlükəlidir. Bəziləri bu ifadəni səhv başa düşüblər və bu səhv də onlara həyatları bahasına başa gəlir. Həm də təkəcə özlərinin yox, gənəclərin başqalarının da...

Mikroavtobuslarda isə vəziyyət daha təhlükəlidir. Bu maşınlar magistrallarda 150 km/saat-dan yuxarı sürətlə gedirlər. Bəzən isə 180-200 km/saat sürətlə. Halbuki bu yolların infrastrukturunu 120 km/saatdan yuxarı sürət üçün uyğun deyil və bu, aşkar qəza deməkdir. Problemlərdən biri yük maşınlarının sürücüləri ilə bağlıdır. Onlar da əksər yol hərəkəti qaydalarına riayət etmir, yüksək sürətlə sürürlər. Çünki işlədikləri şirkət qarşılıqlı daha tez və daha çox işləmək tapşırığı qoyur, bəzən sutkada 15-16 saat sükan arxasında olurlar. Üstəlik, bu maşınlar əksər hallarda icazə verilən normadan 2-3 dəfə artıq yüklənir ki, bu da potensial ölüm maşını deməkdir. Onsuz da bu avtomaşınların əksəriyyətinin texniki vəziyyəti ideal deyil. Sürücülərin yorğunluğu da qəzaların səbəbləri arasındadır”.

Natiq Ələsgərov deyir ki, sürücülər uzun yol öncəsi mütləq dinləməlidirlər: “Göz və beyin yorulur və sürücünün yuxu tutduğuna, ən azı beyin reaksiyalarının ciddi şəkildə azalmasına görə, hər 2 saatdan bir dayanıb istirahət etməlidir. Sürücülərin çoxu buna fikir vermir. 6-7 saatlıq yolda maksimum bir dəfə dayanırlar. Daha bir səbəb isə qeyd etdiyimiz kimi, yol infrastrukturunu bəzi yerlərdə təhlükəli, hətta bərbaddır. Sürücünün yorğunluğu, avtomaşınların texniki vəziyyəti, sürücülərin qeyri-peşəkarlığı, yolverilən sürət həddinin aşılması və s. Bu səbəblər arasında, mənə, ən əsası sürət həddinin aşılmasıdır. Xüsusən də şə-

□ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Rusiyada falçılar süni intellektlə pul qırır - magiyaların yeni oyunu

Əhməd Qəşəmoğlu: “Süni intellekt ilan zəhəri kimidir, düzgün istifadə etmədikdə dərhal öldürür”

“Ay qız, indi hansı əsrdir noxudla, kartla fala baxasan? Kompüter əsridir ee”. Bunu hələ 80-ci illərdə çəkilmis “Yaşıl eynəkli” adam tamaşasında eşitməmişdik.

İndi süni intellekt, müasir texnologiyalar inkişaf etdikcə, bundan faydalı məqsədlərlə istifadə edənlərdən çox fırıldaqçılar, falçılar yararlanmağa başlayıb.

Rusiyada sehrbazların və taro oxuyanların xidmətlərində 100 faiz artım gözlənilir. Musavat.com xəbər verir ki, bu məlumatı Mash teleqram kanalı sahə adamlarına istinadən yayıb. Bildirilir ki, bu sektorun nümayəndələri qiymət artımını tələbatın çox olması ilə izah edirlər.

Böyük IT şirkətləri belə mütəxəssislərin xidmətinə müraciət etməyə başlayıblar. Onlar müsahibə prosesinə falçılıq elementlərini tətbiq edirlər və hətta evdə taro oxuyanları işə götürür-

lər. Bazarda yeni bir xidmət ortaya çıxıb - başqa bir taro oxucusu tərəfindən həyata keçirilən HR taro oxuyucusu ilə ünsiyyətə hazırlıq. Belə bir onlayn məsləhətləşmənin 1 dəqiqəsinin qiyməti 70 rubl təşkil edir.

Sehrli rituallar da baha-

laşır. Sibir və Avropa Rusiyasında tələbin artması səbəbindən qiymətlər 40-50 faiz artdı. Məsələn, çakraların təmizlənməsi 9,5 min rubldan 15 min rubla, mənfi enerjinin çıxarılması isə 12 min rubldan 25 min rubla qədər bahalaşıb.

Təkcə Rusiyada deyil, Türkiyədə də artıq bir neçə ildir ki, süni intellektlə falçı proqramları geniş yayılıb.

Bəs süni intellektlə falçılar, magiyalar insan cəmiyyətlərinin ahəngini poza bilərmi? Bu tendensiya əndazədən çıxıb bilərmi? Müasir

texnologiyalarla falçılıq dələduzluq kimi tövsiyə edilib, məsuliyyət yaratmalıdır?

Mövzu ilə bağlı sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu “Yeni Müsavat”a danışdı. Sosioloq qeyd edib ki, süni intellektin yaxşı tərəflərindən istifadə ilə bağlı maarifləndirici tədbirlərə ehtiyac var: “Şəxsən mən süni intellekti idrak intellekti adlandıram. Çünki bu intellekti idrak yaradıb. Biri var təbii şəkildə, insanın özünün yaratdığı intellekt, hansı ki, uzun minillik proseslərin nəticəsi olaraq ortaya çıxıb, biri də var idrakı intellekt. Biz bu idrakı intellekti başlı-başına buraxa bilmərik, onun müəyyən meyarları olmalıdır. Bəs bu meyarlar nədir?

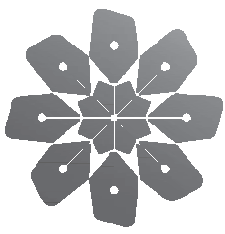
Bütün təhlillər, məntiq onu göstərir ki, həyatın davam etməsinin əsas düsturu ahəng prinsipləridir. Harada ahəng varsa, orada inkişaf, tərəqqi, həyat var. Ahəng pozulanda fəsadlar verir və böyük problemlər yaradır. Ona görə də beynəlxalq səviyyədə normal tələblər qoyulmalıdır ki, idrakı intellekt harada ahəngi pozursa, dərhal həmin yerdə ona qadağa qoyulsun. Bu baxımdan süni intellekt çox təhlükəlidir. Çünki bir də görəcəyik ki, bizə bütün

qanunları, tələbləri artıq süni intellekt irəli sürür. Ona görə də bütün dünya ictimaiyyəti bu məsələdə öz mövqeyini dəyişməlidir. İnsanlıq bu məsələdə diqqətli olmalıdır.

Şəxsən biz öz ölkəmizdə bu məsələlərlə bağlı ciddi maarifləndirmə işləri aparmalı, süni intellektlə bağlı ortaya çıxan problemlər barədə insanlara ətraflı məlumatlar verməliyik. İnsanları hələlik süni intellektin ancaq yaxşı tərəflərindən istifadə etmək istiqamətində maarifləndirməliyik ki, zərərli tərəfdən də özünü qoruya bilsin.

Ümumiyyətlə, internet, süni intellekt və bu kimi amillər ilan zəhəri kimi bir şeydir. İlan zəhərindən qaydasından istifadə etdikdə ən dəyərli dərman olur, səhv istifadə edəndə isə insanı dərhal öldürür. Beləliklə, biz hələlik imkan daxilində çalışmalıyıq ki, öz ölkəmizdə süni intellektin yaxşı tərəflərindən maksimum istifadə edəək, eyni zamanda da onun qorxunc tərəflərindən özümüzü müdafiə edə bilək. Təəssüf ki, hələlik bu istiqamətdə ölkəmizdə də arzuolunan işlər görülmür”.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

Yeni dərslərin başlanması ilə yenidən uşaqların döyülməsi mövzusu aktuallaşıb. Bəli, məktəblərdə də cəzə və ipə-sapa yatmayan uşaqlarla bağlı zaman-zaman cəza metodları fiziki şiddətlə müşayiət olunur. Valideynlər də zaman-zaman bu vəziyyətdən narazı görünür: “Əti sən, sümüüyü mən” deyib, uşağını müəllimin insafına buraxan anaların sayı az deyil. “Sözünü baxmırsan, vurun!” - azmı eşitmişik belə valideyn “xeyir-duasını”?

Əslində isə qanunvericilik də, psixologiya da bu barədə fərqli tezislər ortaya qoyur. Statistikaya görə, dünyada 14 yaşına qədər 2,5 milyon həddi-buluğa çatmamış uşaq valideyni tərəfindən döyülür. Sərt rəftardan xilas olmaq üçün 50 mindən çox uşaq hər il evdən qaçır. Məişət zorakılığına məruz qalan uşaqların sayı 50 faizi keçib. Məişət zəminində ailələrdə baş verən cinayətlərin 30-40 faizi uşaqlarla bağlı olur. Azyaşlılara qarşı törədilən mənəvi və fiziki zorakılıq ailə çərçivəsindən çıxaraq cəmiyyətin müxtəlif sferalarını əhatə etməyə başlayıb. Bir çox valideynlərin inadla “uşaqların özləri zorakılığın yaranmasına səbəb olur” deməsinə baxmayaraq, qanun bütün hallarda valideyni məsuliyyətə qarşına çəkir. Və nəticə etibarilə bu gün döyülən uşaq sabah döyən valideyn, bacı və qardaş olur. Şiddət domino effekti ilə yayılır.

Maraqlıdır, dünya ölkələrində vəziyyət necədir? Məsələn, Polşada uşaqların döyülərək tərbiyə edilməsi qadağan edilib. Ölkədə “Ailədə zorakılığa qarşı mübarizə haqqında” qanuna yeni əlavələr bu gündən qüvvəyə minib. Yeni əlavələr uşaqlara işgəncələrin verilməsini, habelə uşaqların mənəvi cəhətdən alçaldılmasını qadağan edir. Bu norma pozulduğu halda, polis işi ilə sosial xidmət əməkdaşları uşaqları ailədən ala bilər və məhkəmələr 24 saat ərzində qəddar valideynləri bu hüquqlarından məhrum edə bilər.

Yeni əlavələrin müzakirəsi zamanı bir çox valideynlər bildiriblər ki, onlar uşaqların döyülmədən tərbiyə edilməsini təsəvvür edə bilmirlər. Bu iddianı rədd edən sosial xidmət əməkdaşları bildirirlər ki, uşaqların düzgün tərbiyəsi üçün onlara da böyüklər kimi hörmət qoyulmalıdır.

Bu arada ekspertlər bildirirlər ki, əslində Azərbaycanda uşaqlar daha çox internat müəssisələrində döyülür. Burada onlara adi həmyaşıdlarından fərqli münasibət göstərilir. Buna səbəb həmin uşaqlara sahibsiz, kimsəsiz kimi baxılmasıdır. Psixoloqlar

ın fikrincə, uşaqlara qarşı fiziki təzyiq göstərən şəxslərin iki əsas səbəbi var. Bunlardan biri onların da uşaq vaxtı fiziki travma görməsidir. Digər səbəb isə zəif əsəblər, dözümsüzlükdür. Müntəzəm olaraq fiziki şiddət görən uşaqda isə aqressiyanın dərcəsi yüksək olur. Ekspertlər hesab edir ki, bir çox cinayətkarlar, serial qatillərin həyatını araşdıranda onların uşaqlıq travmasının qurbanı olduğu üzə çıxır: “

Uşağını döyən valideyni necə cərimələyirlər?

Cinayət Məcəlləsi öz uşağını döyən valideynə qarşı ittiham qaldırmağa imkan verir. Uşağın digər valideyni və ya qəyyumu Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsinə əsasən ittiham qaldırıb övladını döyən valideyni cinayət məsuliyyətinə cəlb edə bilər. Bu halda valideyn 200 manat cərimə, 240 saat ictimai və 1 il islah işləri və ya 6 aya qədər həbs cəzası ala bilər. Qanunda konkret olaraq döymə faktı üçün bu cür cəza tətbiq olunur.

Döymə faktı sağlamlığa zərər vurmağın üç növünə (yüngül, az ağır və ağır) aid deyil. Döyülən uşaqlar evi olan halda valideynlərin evində, ya da uşaq himayəsindən məhrum olan uşaqlar üçün xüsusi mərkəzdə yerləşdirilməlidir.

Amma bu halda uşaqlar yazılı halda şikayətlər də verməlidir. Cinayət Məcəlləsinin 126-cı maddəsi ictimai ittiham əsasında şikayətin mövcudluğunu qeydə alır. Bu ittiham lap ağır zərbələr yetirilən zaman uşağın köməkçisi vəziyyətdə olmasından dolayı qaldırıla bilər. İttiham bu zaman prokuror tərəfindən də qaldırıla bilər.

Daha bir hüquqi detal. Ailə Məcəlləsinin 51-ci maddəsində uşağın müdafiə hüququ barədə bənddə göstərilir ki, uşaq öz hüquqlarının və qanuni mənafələrinin müdafiəsi hüququna malikdir. Bundan əlavə, uşağın hüquqlarının və qanuni mənafələrinin müdafiəsi valideynlər (onları əvəz edən şəxslər), bu məcləllə ilə nəzərdə tutulmuş hallarda isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı və məhkəmə tərəfindən

həyata keçirilir. Uşağın hüquqları və qanuni mənafələri pozulduqda, o cümlədən valideynləri (onlardan biri) uşağın təhsili, tərbiyəsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirmədikdə və ya valideynlik hüquqlarından sui-istifadə etdikdə, uşaq öz hüquqlarını qorumaq üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanına, 14 yaşına çatdıqda isə məhkəməyə müraciət etmək hüququna malikdir. Məcəllənin 56-cı maddəsinə görə, valideynlər öz uşaqları barəsində bərabər hüquq və vəzifələrə malikdirlər. Ailə Məcəlləsinin 58-ci maddəsində isə valideynlərin uşaqlarını tərbiyə etmək hüququna malik olmaları və uşaqlarını tərbiyə etməyə borclu olmaları təsbit olunub. Valideynlik hüquqlarını həyata keçirərkən uşaqların hüquq və mənafələrinə ziyan vuran valideynlər qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Məişət zorakılığının uşaqlarda yaratdığı fəsadlarla bağlı araşdırma aparan London Universiteti və Anna Fred adlı mərkəzin alimlərinin gəldikləri nəticəyə görə, məişət zorakılığının uşaqların beynində yaratdığı fəsadlar ilə müharibədə iştirak edən əsgərlərin beynində yaranan fəsadlar eyni təsire malikdir. Belə ki, illər keçsə də məişət zorakılığının qurbanı olan uşaqların beynində və eləcə də müharibədə iştirak etmiş əsgərlərin beynində potensial təhlükəyə qarşı patoloji hazırlıq hissi saxlanılır. Alimlər sübut etməyə çalışırlar ki, məhz bu cür uşaqlarda yetkinlik döv-

rünə çatarkən müxtəlif psixi xəstəliklər, depressiv hallar, nevrozlar müşahidə olunur. Psixoloqlar sübut edib ki, şiddətə məruz qalan bir uşaq bir dəfə və ya dəfələrlə yaşamış olanlara müxtəlif yollarla cavab verə bilər. Üstəlik, sadəcə, bunlara məruz qalmaları deyil, həm də bu görüntülərə şahidlik etmələri kifayətdir. Şiddət uşaqlara pis təsir göstərə bilər. Şiddətə məruz qalan uşaqlarda hadisədən sonra uşaqdan-uşağa fərqli olaraq bunlar gözlənilir:

- Dalaşqan və əsəbi davranışlar sərgiləyə bilər;
- Özünə qapanar və heç bir şeyə reaksiya verməzlər;
- Yuxu problemləri və izah eləyə bilmədikləri qorxulu yuxular görə bilərlər;
- Davamlı diqqətləri dağınıq və narahatdır;
- Sanki hadisəni təkrar-təkrar yaşayırmış kimi davranırlar və bu hadisə ilə əlaqəli hadisələrə qarşılaşdıqlarında sıx psixoloji narahatlıq yaşayırlar, həddindən artıq fizioloji reaksiyalar göstərə bilərlər;
- Mövzu ilə əlaqəli insanlardan uzaq durmağa çalışırlar;
- Hadisənin əhəmiyyətli bir hissəsini yaddan çıxarmağa, ətrafa olan maraqlarının azalması, emosiyalarının ifadə olunmasında məhdudiyyət, ətrafdan uzaqlaşma kimi davranışlar sərgiləyə bilərlər;
- Uşaqda şiddət onu bədbəxt göstərə bilər;
- Oyunlarında yaşadığı hadisəni təkrar-təkrar canlandırır bilərlər.

Daım döyülən uşaq gələcəkdə manyak ola bilər

Valideynlərin “uşaq döyülməlidir” tezisi hansı fəsadlara səbəb olur?

Bu şikayətlər aylar sonra və ya bir neçə aydan sonra baş verə bilərlər.

Şiddətə məruz qalan uşaqlara necə kömək edilə bilər?

Bu cür uşaqlara sosial dəstək çox vacibdir. Şiddətə məruz qalan uşaqlar yaşlarına uyğun psixoterapiya almalı, lazım olarsa, dərman müalicəsi dəstəklənməlidir. Müalicə edilməmiş uşaqların böyük əksəriyyəti, hətta həyatında bir zamanda həyatlarının mənfi təsirlərini qarşı-qarşıya qoyacaqlar. Bütün uşaqlar sevgiylə böyüməyə layiqdirlər. Sevilməyən uşaqlar gələcəkdə cinayətlər törətməyə meyilli, maddə asılılığı və depressiya kimi problemlərə qarşı həssas olacaqlar. Və bu gənclər hamımızla birlikdə yaşayacağı üçün onların ruhi sağlamlığı bir şəkildə cəmiyyətin sağlamlığı ilə bağlı olduğundan onlara hamı birlikdə sahib çıxmalı və onların əqli və fiziki baxımdan sağlam yetişmələri üçün əlimizdən gələnləri etməliyik.

Kredit borcuna görə edilən zənglər

Bankı məhkəməyə verib təzminat almaq olar

Son zamanlar bank sektorunda müşahidə olunan narahat edici tendensiyalardan biri də kredit borclarının gecikməsi səbəbindən borclu şəxslərin ailə üzvlərinə və ya zəminlərə banklar tərəfindən edilən zənglərdir.

Musavat.com Oxu.az-a istinadən xəbər verir ki, mütəxəssislərin fikrincə, bu cür hərəkətlər bank sirlinin və müştərilərin hüquqlarının kobud şəkildə pozulması kimi qiymətləndirilməlidir.

Məsələ ilə bağlı açıqlama verən **hüquqşünas, bank sektoru üzrə mütəxəssis Əkrəm Həsənov** bildirdi ki, qanunvericiliyə əsasən, bank heç bir halda borclu şəxsin yaxınlarından borcun ödənilməsinə tələb edə bilməz.

“Kredit borcu yalnız birbaşa borclu şəxsin özündən tələb olunmalıdır. Burada bir incə nüans var, əgər müştəri kredit müqaviləsi bağlayarkən onunla əlaqə yaratmaq mümkün olmadığı təqdirdə yaxınlarına zəng etməklə bağlı banka icazə veribse, onu tapa bilmədikdə bank onun göstərdiyi şəxslərlə əlaqə saxlaya bilər. Əks halda, bu, bank sirlinin pozulması hesab edilir və müştəri mənəvi zərərin əvəzini tələb etmək üçün məhkəməyə müraciət edə bilər.

Azərbaycanda artıq bu cür işlər üzrə məhkəmə praktikasına da mövcuddur. Banklar müştərinin razılığı olmadan kredit məlumatlarını üçüncü şəxslərə verməklə faktiki olaraq bank sirlini yaymış olurlar. Borclu şəxsin yaxınlarının isə tam hüququ var ki, bankdan gələn zənglərə etiraz etsinlər və bir daha narahat edilməməyi tələb etsinlər. Əks təqdirdə, onlar da mənəvi zərərin əvəzini tələb etmək üçün məhkəməyə müraciət edə bilərlər.

Beləliklə, banklar kredit borclarının gecikməsi zamanı yalnız borclu şəxsin özü ilə əlaqə saxlamalı, ailə üzvləri və ya zəminləri narahat etməməlidir. Bu, həm qanunvericiliyin tələbi, həm də bank-müştəri münasibətlərində etimad və məxfiliyin qorunması baxımından vacibdir”, - deyər hüquqşünas vurğulayıb.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

ÜSAVAT

Son səhifə

N 179 (8552) 3 oktyabr 2024

S
e
n
t
y
a
b
r

Avstraliyada qadın ölümçül xəstəlikdən sonra sağ qalıb

Avstraliyalı qadın mal-qara və marallara ziyan vuran "Clostridium chauvoei" bakteriyası ilə nadir və eyni zamanda ölümçül infeksiya nəticəsində sağ qala bilib. Daha əvvəl məlum olan insanların bu mikroorqanizmə iki yoluxma halı ölümə nəticələnib. Məlumdur ki, xəstəliyin klinik əlamətləri üzə çıxmazdan az əvvəl qadın bağçada əlcəksiz işləyib. Eyni zamanda ev pişiyinin onun əlini cırması nəticəsində əllərində çoxsaylı cırmaq izi olub. Həkimlərin sözlərinə görə, çox vaxt torpaqda rast gəlinən bakteriya xəstənin bədənində zədələnmiş dəri vasitəsilə daxil olub.

İnek, qoyun, uzunqulaq və camışlarda "Clostridium chauvoei" emkar (emfizematöz karbunkul) kimi tanınan ağır qeyri-yoluxucu xəstəliyə səbəb olur və çox vaxt heyvanın ölümü ilə nəticələnir. Amma insanların bu bakteriyaya yoluxması müstəsna haldır. Qadın demək olar ki, üç gün evdə həzm pozğunluğundan, qarın və əzələlərdə çox şiddətli ağrılardan əziyyət çəkib. Həkimlər ehtiyat tədbiri olaraq xəstəyə antibiotik terapiyası təyin ediblər ki, bu da çox ehtimal ki, onun həyatını xilas edib. Çünki nəhayət diaqnoz qoyulanda xəstə artıq ölmüş ola bilərdi.

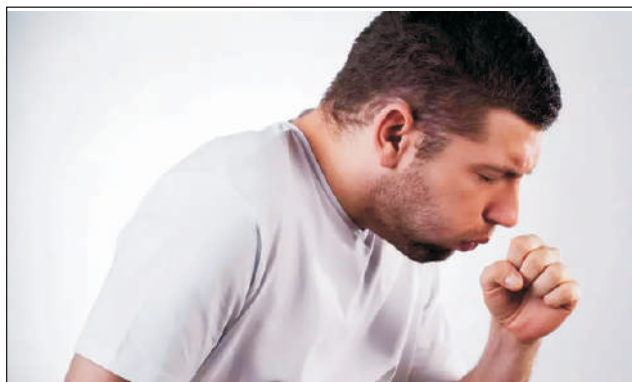
Bu halda qadının bağırsağının bir hissəsi kəsib götürülməli və hiperbarik oksigen terapiyası təyin edilməli olub. Alimlərin fikrincə, xəstəliyin ilkin mərhələsində müalicəyə başlanıldığı üçün xəstə sağ qala bilib.

Yaponlar masanın üstündə yatmaq üçün ofis yastığı hazırladı

Yaponlar masanın üstündə yatmaq üçün ofis yastığı yaradıblar. Yumşaq yastıq insanı lazımi anda oymatmaq üçün vibrasiya ilə təchiz olunub. Həmçinin istifadəçi rahatlığını nəzərə alaraq istənilən mövqeyi tapmaq üçün yastığın əyilmə bucağını da tənzimləmək mümkündür. Qeyd edək ki, bu cür ofis yastığının qiyməti 60 ABŞ dollarıdır.

Uzunmüddətli öskürək xərcəngin əlaməti ola bilər

Ağciyərlərin və tənəffüs yollarının yoluxucu və ya allergik xəstəlikləri istisna olunarsa, uzunmüddətli öskürək bronxial xərcəngin inkişafının əlaməti ola bilər. Bir qayda olaraq, bu, siqaret çəkməklə əlaqələndirilir və belə bir öskürək yalnız səhər yuxudan durandan sonra müşahidə edilir. Bunu həkim terapevt, kardioloq Andrey Kondrakin uzunmüddətli öskürəyin mümkün səbəbləri barədə danışarkən bildirib.

Digər səbəb ürək xəstəlikləridir. Həkimin sözlərinə görə, xroniki ürək çatışmazlığı zamanı ağciyər hipertoniyası yaranır. "Ürək qanı yaxşı vurmur, o, ağciyərlərdə durğunlaşır və qan təzyiqi yüksəlir, bu da reflektor öskürəyə səbəb olur", - deyər Kondrakin bildirib.

Bundan əlavə, öskürək mədə-bağırsaq traktının xəstəlikləri ilə əlaqədar da baş verə bilər. Məsələn, gastroezofageal refləks zamanı mədədə olan turşu ağır boşluğuna qalxır. O, tənəffüs yollarına daxil ola bilər və xüsusilə uzunmüddətli yuxudan sonra öskürəyə səbəb ola bilər. Bu halda öskürək si-nədə yanma hissi ilə müşayiət olunur.

Buludlarda mikroplastik tapıldı

Mikroplastik Yer-in əksər ekosistemlərinə nüfuz edib: tədqiqatçılar onun diametri beş millimetrdən az olan fraqmentlərini planetin ən uca qar gushələrində, o cümlədən okeanın dibində tapırlar. Məsələn, bəhqlərin orqanizmində, Arktikada dəniz buzları və Fransa ilə İspaniya arasındakı Pireney dağlarını örtən qarda mikroplastik aşkar ediblər. İndi məlum olub ki, mikroplastik buludlara çatıb və onların əmələ gəlməsinə və bütün dünyada iqlimə təsir edə bilər.

Bu barədə Vaseda Universitetinin yapon alimləri "Environmental Chemistry Letters" jurnalında dərc olunmuş məqalədə yazıblar. Tədqiqatçılar zirvələrini bürüyən buludlardan su toplamaq üçün Fudziyama və Oyama dağlarına qalxıblar. Nümunələr 1300 metrədən 3776 metrədək yüksəklikdə götürülüb. Birinci dağın zirvəsi sərbəst atmosfer adlanan yerdə, ikincinin zirvəsi isə atmosferin sərhəd qatında (daim yer səthində baş verən proseslərin təsirinə məruz qalan qaz qatının aşağı təbəqəsi) yerləşir.

Son zamanlar alimlər mikroplastiklərin insan orqanizminə, xüsusən də ürək-damar sistemində, eləcə də xərcəngin inkişafına təsirini daha tez-tez tədqiq etməyə başlayıblar. Mikroplastiklə bağlı tədqiqatlara bu qədər diqqət yetirilməsinin səbəbi plastik hissəciklərin qanda, ürəkdə, ağciyərlərdə, həmçinin hamilə qadınların plasentasında (cift) aşkar olunmasıdır.

Bunları bilirsinizmi?

- * Döş qəfəsindən çıxarılan insan ürəyi qısa müddət döyünə bilər. Çünki onun özünün xüsusi elektrik sistemi var və ətraf mühitdən elektrik ala bilər.
- * Mədə turşusu o qədər güclüdür ki, bədən hər 3-4 günə tamamilə yeni selikli qışa yaranır.
- * İnsan burnu 50 min qoxunu ayırıb yadda saxlaya bilər.
- * İnsan saatda 160 km sürətlə asqırır. Bəlkə də daha çox.
- * Qan damarlarının ümumi uzunluğu 96 min kilometrdir. Bu da ekvator xəttini iki dəfədən artıq fırlanmağa bərabərdir.
- * İnsan bədənində gündə yük maşınının 32 km məsafə qət edə biləcəyi qədər enerji istehsal edir.
- * İnsan gözü o qədər həssasdır ki, aydın gecədə səmaya baxsa Andromeda görmək olar. Yeni gözlərən bizə yaxın və 2,5 milyon işıq ili uzaqda yerləşən qalaktikada zəif rəngli ləkələri ayırd edə bilər.
- * İnsan xoruldayan zaman 80 desibel gücündə səss çıxarır. 85 desibeldən yuxarı səs insan sağlamlığı üçün təhlükəlidir.

Kolumbun Amerikanın "kəşfindən" bəhs edən orijinal məktubu hərraca çıxarılır

Kolumbun Amerikanın "kəşfindən" bəhs edən orijinal məktubu hərracda 1,5 milyon ABŞ dollarına satılacaq. Məlumatla görə, sənəd 100 ildən çox İsveçrədə şəxsi kolleksiyaların birində saxlanılıb. Kolumb məktubunda adaların təbii sərvətlərini və yerli sakinləri "axmaqlar kimi" təsvir edirdi. Lakin tarixçilər bu sənədi "Yeni Dünyanın Avropanın müstəmləkəçiliyi üçün təbliğatı" kimi qiymətləndirirlər. "Kolumbun məktubuna gəlincə, bu, özünü reklam və təbliğat idi - 15-ci əsrin saxta xəbərlərinin nümunəsi", - deyər Kolumb eksperti əlavə edib.

Gözlərin müayinəsi ilə autizmi müəyyənləşdirmək mümkün oldu

Autizm diaqnozunun qoyulması üçün yeni üsul kəşf edilib. Belə ki, əl-göz koordinasiyasının xüsusi testləri hər iki cinsdən olan uşaqlarda autizmi aşkar edə bilər. Bu barədə Vaterloo Universitetinin (Kanada) Optometriya və Görmə Elmləri Məktəbinin alimləri araşdırma aparıblar. Onların tədqiqatlarının nəticələri "HealthNews" jurnalında dərc olunub.

Araşdırmada 9-10 yaş arası 400 uşaq iştirak edib. Mövzular obyektin tanınması və vizual-motor testlərdən keçiblər. Məsələn, testlərin birində uşaqlar kompüter ekranında təsadüfi istiqamətdə hərəkət edən bir sıra nöqtələrə baxmalı və nöqtələrin yuxarı, ya aşağı hərəkət etdiyini müəyyən etməli idilər. Başqa bir testdə iştirakçı ekranda nə göstərildiyinə (dairə, kvadrat və s.) cavab verməli idi.

Məlum olub ki, autizmi olan oğlanlar hər iki test növündə aşağı nəticə göstərirlər. Qızlar isə cisimləri yaxşı tanısalarda, əl-göz koordinasiyası testlərində zəif çıxırdılar. Beləliklə, qızların vizual işləmə sistemindəki fərqlərin onlara ətraflarını, şifahi olmayan ünsiyyət siqnallarını və üzləri daha yaxşı tanımağa imkan verdiyi öyrənilib. İndiyə qədər bu səbəbə görə qızlarda autizm diaqnozu qoyulmamış qalırdı. Tədqiqatçılar bildiriblər ki, məhz belə halların qarşısını almaq üçün bu cür testlərdən istifadə vacibdir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAVİ: 1.500